

**Conferința Anuală a Asociației de
Științe Etnologice din România
(ASER)**

Bistrița, 23-25 noiembrie 2023
*Pentru o etnologie a (bunei)
conviețuirii(i)*

Conferința Anuală a Asociației de Științe Etnologice din România, găzduită în acest an la Bistrița îmi oferă prilejul să vă adresez un cald cuvânt de bun venit. Faptul că ați ales Bistrița pentru această ediție a Conferinței ne onorează.

Este, cu siguranță, un lucru binecunoscut că, de-a lungul timpului, au conviețuit aici, alături de români și maghiari, sașii, evreii, asta ca să ne rezumăm doar la câteva dintre etniile prezente, fiecare comunitate cu obiceiurile și cultura proprii. Contactul dintre cultura rurală și cea urbană, precum și cea dintre etnii se oglindește foarte bine aici prin aculturație și interculturalitate. Poveștile Bistriței, multe și frumoase, se pretează în mod fericit temei pe care Conferința Asociației de Științe Etnologice din România o propune pentru anul acesta – Pentru o etnologie a (bunei) conviețuiri(i).

În cele 3 zile pe care le veți petrece aici vă invităm să descoperiți nu doar orașul, vechea Cetate a Bistriței, cu reperatele ei – Biserica Evanghelică, Casa Argintarului, Casa cu Lei, Ansamblul Sugălete, Turnul Dogarilor dar și oamenii cu poveștile, aspirațiile și gândurile lor, care însuflețesc aceste locuri binecuvântate de Dumnezeu.

Ioan Turc,
Primarul municipiului Bistrița

Pentru o etnologie a (bunei) conviețuirii ar putea fi titlul unei cărți pasionante despre oameni (inevitabil) diferiți și despre comunități umane foarte variate pe care istoria îi pune să trăiască împreună vreme îndelungată. Deocamdată, este titlul unei conferințe a ASER – Asociația de Științe Etnologice din România unde etnologi bine-cunoscuți din țară, dar și tineri masteranzi sau doctoranzi care studiază aspecte variate ale patrimoniului cultural vor veni cu exemple observate de ei ale acestei bune conviețuirii. Bistrița, orașul care găzduiește anul acesta întâlnirea anuală a etnologilor români (ajunsă la a XIX-a ediție) este prin ea însăși un exemplu de îndelungată conviețuire a unor comunități atât de diferite, așadar un loc care se recomandă de la sine ca spațiu fericit pentru această întâlnire.

Otilia Hedeșan
Președinte Asociația de Științe Etnologice din România

Salut organizarea la Bistrița a ediției a XIX-a a Conferinței Naționale Anuale a Asociației de Științe Etnologice din România. Pe lângă faptul că orașul nostru are infrastructura culturală necesară pentru a găzdui în cele mai bune condiții un astfel de eveniment științific de amploare, cercetătorii și specialiștii invitați vor descoperi aici remarcabila și viguroasa cultură urbană bistrițeană care este rodul a multe secole de confluente istorice și culturale și care a produs un patrimoniu material și imaterial foarte valoros și încă demn de cercetat și promovat. Dincolo de istoria patrimonială bogată înscrisă de altfel în trama urbană și formele arhitecturale ale clădirilor, pasajelor, curților interioare, porților și balcoanelor Centrului Istoric, peste care tronează „Catedrala” Orașului cu cel mai înalt turn din Transilvania, revenind la actualitatea culturală, e demn de menționat că la Bistrița au loc, de ani buni, evenimente și manifestări culturale de amploare națională și internațională, de la festivaluri de poezie la cele de film și teatru, de la expoziții de arte vizuale la concerte cu artiști recunoscuți în lume, toate acestea imprimând culturii locale o vitalitate excepțională ce merită atenție.

Prezența la Bistrița în cadrul conferinței a celor mai importante nume din etnologia românească ne onorează și sublinează încă o dată disponibilitatea autorităților locale, prin Centrul Cultural Municipal „George Coșbuc”, de a susține cercetarea științifică de bună calitate mai ales în condițiile dezvoltării unei vieți universitare locale. Pentru a promova cultura locală avem, fără îndoială, nevoie de specialiști, discursuri profesioniste și practici culturale care să fie capabile să surprindă dinamicile contemporane complexe într-un mediu urban aflat într-o dezvoltare rapidă.

Gavril Țărmure
Manager al Centrului Cultural Municipal „George Coșbuc”

În Ținutul Bistrița-Năsăud, tradiția și credințele ancestrale fac parte încă din viața omului. Există un spirit al locului care duce mai departe, prin viu grai, poveștile străbunilor. Vatra aceasta luminoasă este atât de bine zugrăvită în operele lui Liviu Rebreanu și George Coșbuc, în poveștile adunate de Ion Pop Reteganul și în versurile autorului Imnului Național, Andrei Mureșanu. Poveștile acestea, făurite la lumina lămpii, cu imaginația bogată a țăranilor noștri, au fost, de-a lungul vremii, cercetate de personalități, de mari etnologi și culegători de folclor ai țării, amintind pe Dimitrie Gusti, Henri H. Stahl, Nicolae Iorga, Lucian Blaga (care, privind dealurile Bârgăului, a exclamat „Acesta e adevăratul meu spațiu mioritic”). De aici este Miron Cristea, primul Patriarh al României, Nicolae Bălan – Mitropolitul Ardealului, Cardinalul Iuliu Hossu, Sfinții Martiri Năsăudeni, în frunte cu Atanase Tudoran, aici sunt renumitele școli ce au dat academicieni țării.

Este o bucurie să găzduim specialiști de marcă ai etnologiei românești, să ne bucurăm împreună de sărbătoarea în care poveștile străbunilor noștri sunt puse în lumină. Bine ați venit în Bistrița-Năsăud!

Menuț Maximilian
Președinte Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud

PROGRAMUL GENERAL

Conferința Anuală a Asociației de Științe Etnologice din România (ASER)

Bistrița, 23-25 noiembrie 2023

Pentru o etnologie a (bunei) conviețuirii(i)

Joi, 23 noiembrie 2023

(Primăria Municipiului Bistrița, sala de festivități, et. I)

15:00–16:00 Deschiderea oficială a conferinței (moderator Otilia Hedeșan)

Ioan Turc, Primar al Municipiului Bistrița

Gavril Țărmure, manager al Centrului Cultural Municipal „George Coșbuc”

Bistrița

16:00–17:30 Sesiune plenară:

Tudor Sălăgean, Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, *Legenda Sfântului Andrei*

Cristina Bogdan, Universitatea din București, *Chipurile Sfântului Haralambie în iconografia religioasă (sec. XVIII–XIX). Studii de caz*

17:30–18:30 Apariții editoriale (moderator Menuț Maximilian)

19:00 Spectacol al Ansamblului Folcloric Profesionist „Cununa de pe Someș” Bistrița

Vineri, 24 noiembrie 2023

(Palatul Culturii Bistrița, str. Albert Berger, nr. 10)

09:00–11:00 Sesiune de comunicări în paneluri paralele (I)

11:30–13:30 Sesiune de comunicări în paneluri paralele (II)

15:00–17:00 Sesiune de comunicări în paneluri paralele (III)

18:00 Vernisajul Expoziției *Povestea cămeșii bărbățești*, din colecția Menuț Maximinian, în colaborare cu Universitatea de Arte și Design Cluj, profesori coordonatori ai Departamentului de Arte Textile-Design Textil: Liliana Moraru, Livia Petrescu, Anca Pintilie, Axenia Roșca, Andreea Holotă, Vlad Bulgăr, curator Vasile Duda (Galeriile „Casa cu Lei”, Strada Nicolae Titulescu, nr. 8)

Sâmbătă, 25 noiembrie 2023

09:45 Vizită de documentare la Aula Muzeului Memorial „Liviu Rebreanu” (Liviu Rebreanu, nr. 126A)

10:00 Adunarea Generală a Membrilor ASER (Muzeul Grăniceresc Năsăud, Bulevardul Grănicerilor, Nasaud)

11:00 Moment aniversar (Muzeul Memorial „George Coșbuc”, Coșbuc, nr. 140)
(moderator: Cosmina Timoce Mocanu)

12:30–13:30 Vizită de documentare la atelierelor meșteșugărești din Salva

SESIUNI DE COMUNICĂRI ÎN PANELURI PARALELE

Perspective și cercetări actuale (I)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 09:00-11:00

Moderator: Ioana Fruntelată

Ligia Fulga, cercetătoare independentă, *Pe urmele Echipei Regale la Șanț, Bistrița Năsăud (1935-1938) – amintirile satului în 2001*

Zoltán Rostás, Universitatea din București, *Minoritari în școala gustiană și în comunități cercetate*

Ilie Moise, Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu, *Câteva considerații privind conceptul de rânduială în satele din sudul Transilvaniei*

Nicolae Constantinescu, Universitatea din București, *„Lumea asta-i cum o vezi...”: Expresii și formule gnomice comentate etno-filosofic*

Florin Cioban, ELTE University Budapesta / Universitatea din Oradea / Institutul Limbii Române, *Contactul inter-zonal și inter-etnic în folclorul copiilor*

Perspective și cercetări actuale (II)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 11:30 – 13:30

Moderator: Antoaneta Olteanu

Ioana-Ruxandra Fruntelată, Universitatea din București / Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, *Etnologia la Universitatea din București: bilanț de etapă al unei conviețuiri întemeiate*

Eleonora Sava, Universitatea „Babeș -Bolyai” din Cluj-Napoca, *Imaginarea „literaturii populare”*

și designul etnic al învățământului la Universitatea din Cluj în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Marin Marian Bălașa, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, *Folclor și psiholingvistică (sau povestiri despre a, e, i, o, u și mai ales ă)*

Mircea Păduraru, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, *Ovidiu Bîrlea și elitismul „anecdotelor porcești”. Notă la un subcapitol discret al etnologiei comuniste*

Elena Bărbulescu, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca, *Trasee conversaționale. Etnologul și subiecții cercetărilor sale*

Perspectivă și cercetări actuale (III)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 15:00 – 17:00

Moderator: Eleonora Sava

Antoaneta Olteanu, Universitatea din București, *De la Cârstovul viilor la mustăriile din oraș*

Narcisa Știucă, Universitatea din București, *Pomana care ne unea și covidul care ne-a despărțit (practici rituale postfunerare în cartier)*

Camelia Burghela, Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, *Conviețuiri în bucătărie: gătitul și gătatul în păretare*

Patricia-Smaranda Mureșan, Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, *Un proiect de cercetare de teren în Maramureș: Via GastroCarpathia*

Sabina Horvath, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Repere documentare și antropologice privind alimentația tradițională din Bihor*

Studii de caz (I)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 09:00 – 11:00

Moderator: Camelia Burghele

Ioan Pop-Curșeu, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, *Noi imagini ale vrăjitoriei în arta religioasă românească*

Gabriela Boangiu, Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolaescu-Plopșor” din Craiova al Academiei Române, *Vrăjitoarea rromă – structura simbolică a imaginărilor și provocări contemporane*

Florența Popescu-Simion, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, *Iuda – un personaj-limită*

Ion Tița Nicolescu, Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești, *Tradiție precreștină și dogmă ortodoxă în arhitectura vernaculară și cultă din nordul Argeșului*

Studii de caz (II)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 11:30 – 13:30

Moderator: Karla Bianca Roșca

Emil Țîrcomnicu, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, *Frașari – loc identitar al aromânilor din Albania*

Anca-Maria Vrăjitoriu, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, *Colindatul din comuna Lupșanu în 1960. Un document din fondul de informații al Arhivei IEF*

Gabriel-Cătălin Stoian, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București, *Observații privind dinamica arhitecturii rurale din sud-estul județului Teleorman*

Cezar Buterez, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București, *Hanurile din județul Râmnicu Sărat la finalul secolului al XIX-lea*

Studii de caz (III)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 15:00 – 17:00

Moderator: Diana Mihuț

Gabriela Rusu Păsărin, Universitatea din Craiova, *Sacralizarea și desacralizarea spațiului comunitar*
Elena Rodica Colta, Centrul Cultural Județean Arad, *Tendențe actuale de resimbolizare a identității sârbe în Banat*

Sebastian Ștefănuță, Liceul Tehnologic „Constantin Cantacuzino” din Băicoi, *Aspecte ale organizării non-formale a conviețuirii intra-etnice în Grecia (cu o scurtă comparație cu situația din România și cea din Turcia)*

Ștefan Lucian Mureșanu, Universitatea „Hyperion” din București, *Îndemnul ca fapt și însemnul ca rost ritualic petrecut în viața omului de la sate (studii de antropologie atitudinală și etnologie aplicată)*

Pamfil Bilțiu, Maria Bilțiu, cercetători independenți, *Activitatea folclorică și etnografică a lui Kádar József*

Folclor muzical / Etnomuzicologie / Etnocoreologie (I)

Vineri, 24 noiembrie 2023, Sala 4, 09:00 – 11:00

Moderator: Adrian Călin Boba

Lucian Emil Roșca, Universitatea de Vest din Timișoara, *Caracteristici tipologice și structurale în muzica tradițională aromână*

Luminița Petronela Tucă, Centrul Județean de Cultură și Arte Argeș /Asociația Culturală „Arhetipuri: Datini, Muzică, Rost”, *Cântecele vocale din repertoriul funebru – Cântecele bradului, Cântecele zorilor și bocetul – particularități ale interpretării*

Stan-Cătălin Iancu, Centrul Județean de Cultură și Arte Argeș, *Structuri muzicale vechi și noi în repertoriul nunții contemporane*

Adrian Balla, Universitatea de Vest din Timișoara, *Modele de aranjamente muzicale tradiționale din Banat*

Folclor muzical / Etnomuzicologie / Etnocoreologie (II)

Vineri, 24 noiembrie 2023, Sala 4, 11:00-13:00

Moderator: Luminița Petronela Tucă

Lavinus Nikolajević, Universitatea de Vest din Timișoara, *Importanța înființării Asociației corurilor și fanfarelor din Banat în dezvoltarea și promovarea repertoriului românesc din Banatul sârbesc*

Adrian Călin Boba, Universitatea Aurel Vlaicu din Arad, *Importanța corurilor românești din Banatul istoric la prezervarea identității spirituale naționale*

Vlad Spătariu, Școala de Studii Avansate a Academiei Române / Universitatea de Vest din Timișoara, *Incursiuni în istoria naiului și a muzicii lăutărești la începutul secolului al XX-lea*

Maria Enescu, Universitatea de Vest din Timișoara, *Gavriil Musicescu – promotor al valorificării folclorului românesc în creațiile corale*

Ion Alexandru Ardereanu, Universitatea Aurel Vlaicu din Arad, *Ion Vidu și începuturile culegerii de folclor românesc*

Folclor muzical / Etnomuzicologie / Etnocoreologie (III)

Vineri, 24 noiembrie 2023, Sala 4, 15:00 – 17:00

Moderator: Lucian Emil Roșca

Cristian Mușă, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, *De la horă și sârbă la vals și foxtrot – „conviețuirea” jocurilor tradiționale românești și a celor străine în repertoriul aceleiași comunități*

Ramiro Arista, Potârniche Raluca, Filarmonica Națională din Lioy; Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, București, *Tangoul argentinian (1880-2023): melancolia din Río de la Plata, labirinturile borgesiene, creuzetul cultural a trei continente*

Ovidiu Papană, cercetător independent, *Talanga, ipostaze de utilizare*

Ion Negrilă, Universitatea „Transilvania” din Brașov, *Portul popular în repertoriul muzical din Țară Făgărașului*

Patrimoniul cultural, meșteșuguri și arte (I)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 09:00 – 11:00

Moderator: Emil Țîrcomnicu

Alexandru Iorga, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București / Universitatea din București, *Tehnici și tehnologii tradiționale ca elemente de patrimoniu cultural imaterială*
Anișoara Ștefănuță, Centrul Județean de Cultură Prahova, *Amprentele conviețuirii. Interferențe culturale reflectate în portul tradițional din zona Prahovei*

Sebastian Paic, Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, *Emancipare feminină și presiune socială: imaginea portului țărănesc în pictura bisericească*

Eugen Țepeș Stroia, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București, *Ceramica de Horezu între tradiție și cerințele societății actuale*

Patrimoniul cultural, meșteșuguri și arte (II)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 11:00 – 13:30

Moderator: Ligia Fulga

Aurel Chiriac, Ion Goman, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Expoziția permanentă a Secției de Etnografie de la noul sediu al Muzeului Țării Crișurilor din Oradea. Deziderat și Înfăptuire*

Mirela Crețu, Complexul Național Muzeal ASTRA din Sibiu, *Cămașa. Eleganța veșmântului*

Ion Goman, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Relevanța documentelor de arhivă pentru cercetarea instalațiilor tehnice din Bihor. Cazul preselor de ulei din anul 1945*

Simona Ioana Bala, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Educație muzeală – reevaluarea elementelor de port popular în context contemporan*

Maria Flavia Pop, Vasile Todinca, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Satul contemporan din Țara Crișurilor văzut prin 3D (deznădejde, deprimare, depresie)*

Documentarea etnologică și audiovizualul

Vineri, 24 noiembrie 2023, 15:00 – 17:00

Moderator: Ioan Pop-Curșeu

Isabella Corina Csiszár, Ioan Florin Avram, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș, *Film documentar etnografic: „Breb” 2022*

Sorin Sabău, Complexul Muzeal Arad, *Țesătoarea Maria Bun din Șicula (jud. Arad),*

Gabriel Hălmăgean, Complexul Muzeal Arad, *Cununa de rusalii la Olari (jud. Arad) – film documentar*

Borco Ilin, Muzeul Satului Bănățean din Timișoara, *Muzeul meu. Satul bănățean, între etnografie și*

haștag

Mihaela Miron, Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca, *Modalități de construcție patrimonială în mediul școlar. Pentru o etnologie participativă autoreferențială*

Cercetarea diversității și diversitatea cercetării (ASER Junior I)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 09:00 – 12:00

(panel coordonat de Adrian Stoicescu, Gabriel Tamaș)

Moderator: Adrian Stoicescu

Paula Marin, Universitatea din București, *Adaptarea românilor pe un alt teritoriu latin. Românii și spaniolii – integrare și conviețuire*

Andrei Roșca, Universitatea din București, *În-cadrarea în limită ca reper al conviețuirii*

Bianca-Cătălina Munteanu, Universitatea din București, *Ce gust are nostalgia? O perspectivă teoretică asupra gustului ca instrument de modelare a identității în cadrul comunităților de emigranți*

Sonia Prodan, Universitatea din București, *Universul narativ Rogojești: intersecții culturale și continuitate temporală*

Bogdan Bălănean, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, *Masculinități gay în spațiul public din România*

Gabriel Tamaș, Universitatea din București, *O netnografie a unei conviețuiri. Receptarea imigranților conform interacțiunilor pe Facebook*

Adrian Stoicescu, Universitatea din București, *Utilizarea chatGPT în construirea bibliografiei*

O altă abordare a etnologiei „conviețuirii” (ASER Junior II)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 15:00 – 17:00

(panel coordonat de Delia Suiogan, Natalia Lazăr, Florin Vasile Pop)

Moderator: Delia Suiogan

Natalia Lazar, Paul Torac, Mihai Hrincescu, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, *Colecțiile etnografice private și formele de „conviețuire”*

Florin Pop, Daniel Pop, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, *Pixeli, mituri și rituri // studii de caz: rituri agrare*

Delia Suiogan, Florin Vasile Pop, Mirela Badea, Daniel Pop, Adrian Man, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, *Vecinătatea în imaginarul contemporan // studii de caz: rituri de întrajutorare*

Mirela Badea, Loredana Pașca, Adrian Man Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, *Rolul privirii în cercetarea de teren*

Cristina Petrea, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, *Adolph A. Chevallier – între păstor și rege*

Florica Sitar Chira, Vasile Chira, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, *Ceramica Sitar/Chira – forme de „conviețuire”*

Minorități, minoritari și regiuni

Vineri, 24 noiembrie 2023, 09:00 – 11:00

Moderator: Otilia Hedeșan

Constantin Bărbulescu, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, *Ion Ghica și chestia țărănească*
Dorel Marc, Muzeul Județean Mureș, *Premise etno-istorice ale identității naționale, culturale și ale unei bune conviețuiri transilvănene în opera lui Gheorghe Șincai. Argumente pentru edificarea unui muzeu memorial*

Iosif-Marin Balog, Institutul de Istorie „Gheorghe Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române, Anișoara Balog, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, *Asociaționism și spirit de solidaritate în perspectivă istorică. Înființarea primei societăți de asigurare româno-săsești din Transilvania*

Zsolt Szabó, Colegiul Tehnic „Batthyány Ignác”, *Istoria unei familii evreiești în contexte multietnice, evocată în volumul autobiografic Surica, fiica Evei*

Menuț Maximinian, Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca, *Conviețuirea culturală (tradițională) în Cetatea Bistriței: aculturație și interculturalitate între sași și români*

Studii regionale și etnologie europeană. Un caz: working space UNITA (I)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 11:30 – 13:30

Moderator: Constantin Bărbulescu

Liviu Pop, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca, *Arhive întunecate din vremuri tulburi*

Eva Iova Șimon, Universitatea de Vest din Timișoara, *Jurnaliști-folcloriști în presa românească din Ungaria. Studiu de caz: Lucia Borza și Alexandru Hoțopan*

Miliana Uscatu, Universitatea de Vest din Timișoara, *O imagine sintetică asupra tradițiilor sârbilor din România*

Mălina Duță, Universitatea de Vest din Timișoara, *Hrana ca liant identitar: cum contribuie obiceiurile culinare la integrarea refugiaților în România*

Ioana Dorobanțu Gordon, Universitatea de Vest din Timișoara, *Filmul documentar etnografic în România. Perspective și analize critice*

Diana Mihuț, Universitatea de Vest din Timișoara, *Rituri(le) școlare. Câteva reflecții*

Studii regionale și etnologie europeană. Un caz: working space UNITA (II)

Vineri, 24 noiembrie 2023, 15:00 – 17:00

Moderator: Cosmina Timoce Mocanu

Andrei Milin, Muzeul Satului Bănățean din Timișoara, *Lunea Cornilor în Rudăria*

Mariana Stratulat, Universitatea de Vest din Timișoara, *Fășancul de la Grebenaț – tradiție, cultură, identitate*

Diana Pizmaș, Universitatea de Vest din Timișoara, *Carnavaluri în Banatul de Munte. Documentare și nevoia de inventariere*

Amandine Leporc, Universitatea de Vest din Timișoara / Universitatea din Pau, *Regiuni, studii regionale, patrimoniu cultural imaterial*

Mihaela Călinescu, Institutul Exilului Românesc – Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman” din Craiova, *Monitorizarea Călușului în județul Dolj în perioada 2016-2023*

Distribuirea pe săli a sesiunilor de comunicări în paneluri paralele

Interval orar	Sala 1	Sala 2	Sala 3	Sala 4	Sala 5	Sala 6
09:00–11:00	Perspective și cercetări actuale (I) (moderator: Ioana Fruntelată)	Studii de caz (I) (moderator: Camelia Burghel)	Folclor muzical / etnomuzicologie / etnocoreologie (I) (moderator: Adrian Boba)	Patrimoniul cultural, meșteșuguri și arte (moderator: Emil Țircomnicu)	Cercetarea diversității și diversitatea cercetării (ASER Junior I) (coordonatori: Adrian Stoicescu, Gabriel Tamaș)	Minorități, minoritari, regiuni (moderator: Otilia Hedeșan)
11:30–13:30	Perspective și cercetări actuale (II) (moderator: Antoaneta Olteanu)	Studii de caz (II) (moderator: Karla Bianca Roșca)	Folclor muzical / etnomuzicologie / etnocoreologie (II) (moderator: Luminița Tucă)	Patrimoniul cultural, meșteșuguri și arte (moderator: Ligia Fulga)		Studii regionale și etnologie europeană. Un caz: working space UNITA (I) (moderator: Constantin Bărbulescu)
15:00–17:00	Perspective și cercetări actuale (III) (moderator: Eleonora Sava)	Studii de caz (III) (moderator: Diana Mihut)	Folclor muzical / etnomuzicologie / etnocoreologie (III) (moderator: Lucian Roșca)	Documentarea etnologică și audiovizualul (moderator: Ioan Pop-Curșeu)	O altă abordare a etnologiei „conviețuirii” (ASER Junior II) (coordonatori: Delia Suiogan, Natalia Lazăr, Florin Vasile Pop)	Studii regionale și etnologie europeană. Un caz: working space UNITA (II) (moderator: Cosmina Timocea-Mocanu)

REZUMATE ASER

ARDEREANU, Ion Alexandru, Universitatea Aurel Vlaicu din Arad, *Ion Vidu și începuturile culegerii de folclor românesc*

Anul 2023 marchează împlinirea a 160 de ani de la nașterea compozitorului Ion Vidu. Personalitate complexă, Vidu a excelat nu doar în domeniul compozițiilor muzicale, a didacticii muzicale sau a organizării de coruri și asociații culturale românești în Banat ci și în culegerea de folclor românesc, desfășurată pe întreg parcursul vieții sale. Acest aspect îl plasează pe Ion Vidu ca fiind unul dintre pionierii culegerii de folclor muzical românesc de pe teritoriul actual al României. Comunicarea de față își propune să evoce această latură profesională a marelui compozitor bănățean, detaliind contribuția lui Vidu la păstrarea folclorului muzical românesc din Banatul și Crișana sfârșitului de secol XIX și începutului de secolului XX.

ARISTA, Ramiro, **POTÂRNICHE**, Raluca, Filarmonica Națională din Liov; Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu” al Academiei Române, București, *Tangoul argentinian (1880-2023): melancolia din Río de la Plata, labirinturile borgesiene, creuzetul cultural a trei continente*

Mereu ne-am întrebat ce este tangoul. Ne-am imaginat universuri transoceanice, îmbrățișări infinite, pasiune, dansuri exuberante. În această lucrare vom încerca să ne apropiem de acea lume îndepărtată, dar aparent apropiată, care este tangoul argentinian. Este un dans, un cântec, un gen muzical, un parfum de femeie, lumina opacă a unui felinar pe o stradă pietruită din orașul magic Buenos Aires? Următoarele aspecte vor fi discutate în lucrarea noastră: nașterea lui „orillera” la sfârșitul secolului al XIX-lea, etapa timpurie și cea de mijloc a tangoului până în 1940, etapa de aur dintre anii 1940-1950, prezența pe scena underground între 1955-1990,

aparitia noului tango cu Astor Piazzolla în anii 1960-1970, până la renașterea și răspândirea în toate țările lumii începând cu anul 1990.

BALA, Simona Ioana, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Educație muzeală – reevaluarea elementelor de port popular în context contemporan*

Prin inițiativa de a scoate la lumină piese vechi de port popular, total necunoscute publicului contemporan, muzeul își reconfirmă menirea în comunitate, aceea de a păstra autenticul și a-l oferi intact oamenilor în timpuri de confuzie identitară. Conservatorismul portului popular a fost dublat de diversitatea de exprimare simplă și sobră, ceea ce oferă piese valoroase în colecții muzeale dar și surse originale de inspirație în concordanță cu criteriile estetice contemporane.

BALLA, Adrian-Deneș, Universitatea de Vest din Timișoara, *Modele de aranjamente muzicale tradiționale din Banat*

De-a lungul îndelungatei istorii zbuciumate a Banatului au existat mai multe popoare care și-au lăsat o amprentă semnificativă în ceea ce privește cultura, obiceiurile și folclorul, fapt ce inevitabil a îmbogățit întreaga zonă cu această diversitate într-un mod pozitiv. Am identificat mai multe variante de armonizare ale aceleiași melodii, un lucru firesc în muzica tradițională, în muzica țăranilor români. Însă, în ultimii ani sunt puse în scenă diferite armonizări care nu reproduc structurile autentice ale melodiilor, fiind modificate atât profilele liniilor melodice, armoniile, structurile metro-ritmice, cât și textele poetice.

BALOG, Iosif-Marin, Institutul de Istorie „Gheorghe Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române, **BALOG**, Anișoara, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, *Asociaționism și*

spirit de solidaritate în perspectivă istorică. Înființarea primei societăți de asigurare româno-săsești din Transilvania.

Asociaționismul românesc din Transilvania se poate caracteriza, atât la nivelul său mai larg, cât și la cel economic-financiar, prin două caracteristici definitorii pragmatism și militantism; pragmatism pentru că pleacă de la realitatea așa cum era, propunând soluții realiste și realizabile și militantism, pentru că promova în mod obsesiv am putea spune, necesitatea depășirii unei mentalități tradiționaliste și înscrierea în tendințele novatoare ale timpului. Ideea menționată o vom ilustra în cele ce urmează prin exemplul institutelor românești de asigurare care au funcționat în Transilvania în a doua jumătate a secolului al 19-lea și care prin formele pe care le-au cunoscut, considerăm că oferă suficiente argumente pentru a le integra asociaționismului ca formă de exprimare și scop economic.

În prezentarea noastră vom insista asupra împrejurărilor în care s-a constituit „Transilvania” primul institut de asigurare româno-săsească bazat pe principiul solidarității mutuale. Ca și „Victoria” de la Cluj și Institutul de Pensii din Brașov, Societatea de asigurare „Transilvania” reprezenta o îmbinare între institutele clasice de profil și principiul cooperatist al solidarității, asocierii voluntare și răspunderii colective, fiind un exemplu de succes pentru modul în care a funcționat spiritul de asociere în societatea ardeleană de acum un secol și jumătate la nivelul inter-etnic. Evoluția Societății de asigurare „Transilvania” probează succesul acesteia, bucurându-se de deplină încredere a clienților datorită unei politici prudente și serioase a directorilor și a consiliului de administrație. Deopotrivă sașii, românii și maghiarii s-au numărat printre clienții institutului.

A fost un exemplu de succes pentru ideea de asociaționism, un exemplu de conlucrare inter-etnică chiar în condițiile unui stat care era adesea ostil naționalităților care-l compuneau, și nu în ultimul rând, au racordat și această regiune la practicile moderne europene din domeniul asigurărilor.

BĂLĂNEAN, Bogdan, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, *Masculinități gay în spațiul public din România*

Acest studiu explorează modul în care în contextul apariției libertății de exprimare și a societății de consum în societatea românească post-decembrișă, au apărut noi modele culturale ale masculinității. Decriminalizarea homosexualității a impulsionat exprimarea în spațiul public a modelelor și tiparelor masculine gay care împreună cu modelele și tiparele masculine heterosexuale influențate în exprimarea culturală a genului de modelele masculine occidentale au contribuit la apariția și exprimarea unor reprezentări și ipostaze noi ale masculinității, diferite de cele din perioada comunistă. Studiul urmărește modul în care aceste tipare masculine au început să se exprime în spațiul public, atât în orașele mici cât și în orașele mari în contextul creșterii bunăstării și a apariției unor bunuri de consum care au permis instrumentalizarea culturală a masculinității. Studiul exemplifică modul în care persoanele gay au obiectivat reprezentările despre heterosexualitate la nivelul fanteziilor sexuale și au modelat reprezentările asupra sexualității gay.

BĂRBULESCU, Constantin, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, *Ion Ghica și chestia țărănească*

Comunicarea își propune să urmărească modul în care problema proprietății, adică a împrumutării țăranilor apare în scrierile lui Ion Ghica.

BĂRBULESCU, Elena, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca, *Trasee conversaționale. Etnologul și subiecții cercetărilor sale.*

Prezentarea dorește să aducă în discuție câteva situații conversaționale și contextul în care

au fost produse pornind de la cercetările de teren ale autoarei pe diverse teme de etnologie. Autoarea va urmări relația dintre cercetător și interlocutor prin utilizarea câtorva studii de caz.

BILȚIU, Pamfil, **BILȚIU**, Maria, *Activitatea folclorică și etnografică a lui Kádar József*

Monografistul Kádar (1850 – 1939), născut în satul Moldovenești, județul Cluj, care a activat ca dascăl în orașele Dej și Gherla, a fost un istoric renumit cu o activitate deosebit de bogată. Cea mai importantă lucrare a istoricului este „Monografia Comitatului Solnoc- Dăbâca”, vol. I-VII, Dej, 1900-1907. Activitatea de cercetare a istoriei s-a intersectat cu cea de cercetare a etnografiei și folclorului din Transilvania. Prima lucrare elaborată datează din 1878 și este intitulată „Despre originile Crăciunului”. Lucrarea „Credințe și practici superstițioase din împrejurimile Dejului și valea Arieșului”, scrisă în 1892, constituie cea mai ilustrativă dovadă a preocupărilor monografistului în direcția adunării și conservării a numeroase părți ale creației populare pentru posteritate. Lucrarea, scrisă în limba maghiară și rămasă în manuscris, conține 207 texte, dintre care șase nu sunt numerotate, adunate din 139 de localități. Titlul nu rezumă aproape deloc bogatul conținut al lucrării, autorul acordând importanță mitologiei, reproducând diferite legende din familia celor geografice, mitologice, legendele faunei și florei. Reproduce, apoi, un capitol de superstiții cu conținut variat despre ocupațiile tradiționale, îndeletnicirile casnice, despre sărbători etc. Călăuzit constant de lărgirea sferei de investigații pe teren dă importanță magiei pe care o înțelege prin sintagma „practici superstițioase”. Reproduce și obiceiuri din ciclul celor de familie: naștere, nuntă, înmormântare. Din Monografia Comitatului Solnoc-Dăbâca reproduce obiceiuri de peste an: Paștile, Ispasul, Crăciunul, dar și legende religioase, mitologice și geografice. Activitatea etnografică urma să alcătuiască volumul VIII al monografiei sale. Dar așa cum arată a fost nevoit să o prezinte prescurtat, deoarece etnograful Seemayer Willibald și-a retras colaborarea. Considerațiile sale etnografice cuprinse în monografia comitatului se referă

la ocupații, tipurile de casă, aspecte ale arhitecturii locuințelor, apoi despre alimentația tradițională, portul popular, mobilierul și decorațiile interioare.

BOANGIU, Gabriela, Institutul de Cercetări Socio-umane „C.S. Nicolaescu-Plopșor”, Craiova, al Academiei Române, *Vrăjitoarea romă – structura simbolică a imaginarii și provocări contemporane*

Descântecul este o reacție de înlăturare a negativului. Simion Florea Marian consideră că descântecul își are originea în cultura primitivă și mai ales în manifestările ei, care țin de gândirea magică. Tot el definea „descântecul” ca „totalitatea cuvintelor pe care le rostește vrăjitorul sau fermecătorul care face leacul, vraja sau farmecul, de la care așteaptă un rezultat de mai înainte determinat.” (Simion Florea Marian, „Vrăji, farmece și desfaceri”, în *Analele Academiei Române*, București, 1896, p.5.) Atât în poezia, cât și în practica descântecului, predomină factori care vorbesc despre străvechi credințe magice, despre încercările omului de a supune forțele naturii prin puterea cuvântului și a gestului, cu ajutorul unor elemente al căror efect real a fost descoperit printr-o îndelungată practică. Mai târziu, „peste acest strat primar s-au suprapus credințele superstițioase în duhuri și sfinți, derivate din mitologia creștină” (Simion Florea Marian apud Artur Gorovei, „Descânțele românilor. Studiu de Folclor”, Regia M.O. Imprimeria națională, București, 1931, p.85.) Apariția descântecului a fost favorizat și condiționat de două elemente mitice: dualismul – credința într-un geniu al răului și un geniu al binelui (în creștinism opoziția diavol-Dumnezeu) – și credința în puterea magică a cuvântului (Mihai Pop, Pavel Ruxândoiu, „Folclor literar românesc”, E.D.P., București, 1976, p.219). La acestea se adaugă un factor legat de practica oficiului ritului: existența profesionistului, a șamanului, a vrăjitorului. Prezenta comunicare își propune să detalieze particularitățile structurii imaginare a vrăjitoarei române, influențele practicii descântatului românesc, inserții de magie neagră, spectacular și

derizoriu. Vom menționa păreri și asumări contemporane ale imaginii vrajitoarei, „împuterniciri”/empowerment contemporane și construcții identitate subliniate sau, mai degrabă, sublimite în artă și muzică de artiști romi actuali.

BOBA, Adrian Călin, Universitatea de Vest din Timișoara, *Importanța corurilor românești din Banatul istoric la prezervarea identității spirituale și naționale*

Circumstanțele istorice și sociale au făcut ca astăzi pe teritoriul Serbiei să trăiască o comunitate românească destul de bine organizată. Românii sunt răspândiți în două regiuni distincte în Banat și în regiunea Timoc, în Serbia de est. Românii din Banat deși ca număr sunt mai puțini decât cei din Timoc, sunt mai bine organizați iar identitatea lor națională este mult mai bine conservată. În Banat există circa patruzeci de localități în care trăiesc români, într-un număr total de 40.000. Școala, Biserica și în special activitatea muzical-folclorică de amatori, au făcut ca românii de aici să-și poată păstra limba și toate celelalte elemente definitorii pentru identitatea națională. Primele forme organizate de activitate culturală a românilor din Serbia au fost „Corurile Plugarilor”, înființate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea în toate așezările românești, de regulă de învățători și preoți care au fost purtătorii vieții culturale la țară.

BURGHELE, Camelia, Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, *Conviețuiri în bucătărie: gătitul și gătatul în păretare*

Păretarele de bucătărie, românești, ungurești, nemțești, sârbești, vorbesc despre dorințele și visurile fetelor din satele tradiționale de a-și moderniza bucătăria și, implicit, viața, după model urban. Mesajele din păretare sugerează dorința de emancipare a fetelor dar și felul în care se raportau la relațiile de cuplu viitoare sau la statutul soției în familia tânără. În egală măsură fata se dovedea a fi pricepută la gătit, făcând cea mai bună mâncare pentru „soțiorul iubit”,

dar și la gătat, idealizându-și la maximum frumusețea și hainele, ambele surprinse în ipostaza lor urbană: frumusețea însemna coafură modernă prinsă sub băsmăluță, iar hainele cele mai dorite erau rochița ca la oraș.

BUTEREZ, Cezar, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București, *Hanurile din județul Râmnicu Sărat la finalul secolului al XIX-lea*

Județul Râmnicu Sărat s-a aflat în nord-estul Munteniei, alcătuiind, în parte, regiunea de trecere către Moldova sudică. Această poziție i-a conferit, după cum a notat Ion Diaconu, „șanse geografice deosebite”; teritoriul său a fost, în mai multe rânduri, teatru de război, adăpost pentru pribegi și băjenari, vad pentru negustori și refugiu pentru monahi. Sursele documentare cuprind numeroase indicii care vădesc o dinamică demografică însemnată, mai ales în câmpiile Râmnicului, unde, sistemul de așezări contemporane are doar vagi legături cu situația din timpurile mai vechi. Râmnicul Sărat a fost prezentat, mai ales, ca un ținut aflat la răscruce de drumuri umblate mereu. Aceste drumuri trebuie să fi fost, într-adevăr, remarcabile, căci din însemnările călătorilor străini și din cărțile de hotărnicie apare lămurit că ele sunt „largi” și „duc în toate părțile”, iar la marginea lor, au existat numeroase hanuri și locuri de popas. Folosind materiale cartografice și surse documentare inedite, alături de informații obținute în urma unor campanii de teren, această prezentare va explora demersul de reconstituire a rețelei de hanuri din județul Râmnicu Sărat, la finalul secolului al XIX-lea. Totodată, ea va urmări particularitățile vechilor localuri cu ospătărie în relație cu așezările și căile de comunicație, în încercarea de a înțelege mai bine configurația spațiului râmnician în perioada modernă.

CĂLINESCU, Mihaela, *Monitorizarea Călușului în județul Dolj în perioada 2016-2023*

Filmul document: „Călușul din județul Dolj” prezintă jocul-ritual din perspectiva limbajelor

comportamentale sau a anumitor acțiuni performate într-un context spațio-temporal specific. Mai mult decât atât, cuprinde analiza etnografică a celor paisprezece vetre călușărești din județul Dolj, cercetate inițial în perioada 2016–2019 și ulterior monitorizate în intervalul 2020–2023, în următoarele sate: Potmelțu, Mălăești, Pietroaia, Giurgiuța (ambele cete), Brădeștii Bătrâni, Țiu, Predești, Mârșani (ambele cete), Dăbuleni, Leșile, Negoiești, Ciupercenii Noi. Demersul aduce în atenția publicului particularitățile secvențialului călușăresc doljean, mai exact etapele actului ritual, performat într-o spațio-temporalitate anume. Totodată, am considerat necesar să evidențiem firul diacronic și sincron al jocului ritual din acest areal și, în același timp, să reliefăm asemănările și diferențele dintre cete, atât diacronic, cât și sincron. Așadar, filmul se concentrează pe devoalarea structurilor ritual ceremoniale, investigate și redată prin intermediul acestui suport audio-video, menit să impacteze prin dinamică și să completeze discursul verbal, întregind jocul-ritual călușăresc, element de patrimoniu cultural imaterial UNESCO.

CHIRIAC, Aurel, GOMAN, Ioan, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Expoziția permanentă a Secției de Etnografie de la noul sediu al Muzeului Țării Crișurilor din Oradea. Deziderat și Înfăptuire*. Prezentarea evidențiază principalele etape ale realizării expoziției de bază a Secției de Etnografie din noua locație a muzeului orădean, de la modul de elaborare a proiectului și până la punerea în aplicare a acestuia. În centrul atenției va fi forma finală de realizare a acesteia, lucrările, mobilierul și modul în care a fost amenajată ca să poată primi vizitatori. Expoziția a fost deschisă la 19 octombrie 2023, în cadrul căreia, pe parcursul mai multor săli, sunt prezentate cele mai relevante aspecte legate de obiceiurile, ocupațiile și modul de viață tradițional al locuitorilor din Țara Crișurilor.

CIOBAN, Florin, ELTE University Budapesta / Universitatea din Oradea / Institutul Limbii Române, *Contactul inter-zonal și inter-etnic în folclorul copiilor*

Folclorul copiilor din spațiul transilvănean nu este diferențiat sub raportul repertoriului de cel al copiilor din alte zone ale țării. De altfel, nu putem vorbi de un element efectiv ce ar ține de apartenența la un anumit spațiu de origine. Contactul inter-zonal al copiilor de la orașe a uniformizat acest repertoriu. Acel joc cu elastic, numit chiar așa în Bihor, putea fi văzut atât în Caraș, cât și la Suceava sau în Techirghiol. Copiii au îndrăgit foarte mult acest joc, care, deși cunoscut se pare încă în secolul al XIX-lea, a reintrat în repertoriul de joc al copiilor abia prin anii 1970. Prezent la copiii români, slovaci și unguri, îndeosebi în centrele urbane, el a trecut cu ușurință și granițele rurale. Investigațiile din ultimul timp au relevat o pătrundere rapidă a noutăților de repertoriu urban în zonele rurale.

COLTA, Elena Rodica, Centrul Cultural Județean Arad, *Tendențe actuale de resimbolizare a identității sârbe în Banat*

Prezenți în părțile de vest ale României, conform unei istorii paralele celei oficiale, din secolul al VI-lea, actualii sârbi mureșeni și bănățeni sunt în realitate urmașii sârbilor veniți în această zonă în secolul al XVI-lea, la care s-au adăugat cei aduși, în anul 1699, de Patriarhul Arsenie III Crnojević. Ca toate minoritățile din țară și sârbii s-au transformat în anul 1990 într-o organizație etnică, care a început să desfășoare o serie de activități culturale pentru a deveni vizibili în peisaj. În paralel au stabilit legături cu patria mamă, au introdus limba maternă în școlile sârbești și au început să tipărească o serie de publicații sârbești sau bilingve, la care au contribuit și istorici și ziariști din Serbia. După ce toate informațiile istorice și culturale s-au fixat în mentalul colectiv, sârbii au trecut la o nouă etapă de afirmare identitară. Actualul președinte al organizației arădene, Darko Voștinar, a mutat accentul de pe istorie și literatură pe port și pe

dans, ca noi forme de reprezentare a grupului. Vorbim despre un port convențional și despre un repertoriu de dansuri preluat din Šumadija (Serbia), prin care se recunosc și se autoidentifică toate comunitățile sârbești din părțile mureșene și din Banat.

CONSTANTINESCU, Nicolae, Universitatea din București, „*Lumea asta-i cum o vezi...*”. *Expresii și formule gnomice comentate etno-filosofic*

Pornind de la câteva expresii sau formule conservate în proverbe și în locuțiuni de largă circulație, care consemnează interesul omului de rând pentru situarea sa în „rândul lumii”, pentru stabilirea limitelor acesteia și a necuprinsului său, eseul glosează pe marginea unor concepte etno-filosofice, care au stat în atenția multor gânditori români, care au făcut epocă sau care s-au scufundat în lumea lor uitată.

CREȚU, Mirela, Complexul Național Muzeal ASTRA din Sibiu, *Cămașa. Eleganța veșmântului*
Motto: ... apoi toate lucrurile nu sunt ceea ce se văd, ci altăceva au fost odată, altăceva sunt acum și altăceva au să fie! Muzeele adună, păstrează și expun obiecte care exprimă viața unei comunități, având obligația de a îi reda acesteia esența identitară, folosind resursele pe care aceasta le oferă. Muzeul are astfel șansa de a se (re)inventă, într-un efort de introspecție științifică bazată pe colecții dar și de deschidere către comunitatea din care face parte și pe care o servește, plecând de la nevoile reale ale beneficiarilor săi.

Expoziția reunește cămăși din colecțiile Muzeului ASTRA expuse fie individual, fie în ansambluri de costume tradiționale, aparținând spațiului multietnic transilvănean în dialog cu cămăși din zona de sud a țării, de la sfârșitul secolului al XIX-lea până în secolul al XX-lea. În această perioadă, în contextul politico-cultural de căutare și definire a identității naționale, se începe procesul de recunoaștere a statutului patrimonial pentru costumul tradițional. Cămășile sunt

povești cusute... Cele ce le coseau, pentru ele sau pentru cei dragi, voiau să fie mândre, să fie văzute, admirate și protejate, își declarau statutul social prin prețiozitatea materialelor și eleganța stilistică aleasă. Fiecare cosea o cămașă, unică, păstrând codul vestimentar moștenit într-un sat, știa ce semn, cu ce culoare și mai ales unde trebuie așezat, îi știa menirea! Cămașa este substitutul persoanei care o poartă. Cămașa este o punte între generații!

CSISZÁR, Isabella Corina, **AVRAM**, Ioan Florin, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș, *Film documentar etnografic: „Breb” 2022*

Brebul este atestat în inima Maramureșului de vreo 600 de ani, la poalele Crestei Cocoșului, lângă stațiunea balneoclimaterică Ocna Șugătag și în apropierea pârtiei de schi de la Cavnic. Numele satului vine de la Breb, un animal de apă dispărut, castorul european, care trăia în Breboia, râul ce traversează satul. Breb e satul bisericii și al caselor ridicate din lemn. Măiestria de a construi din lemn, în strânsă legătură cu elementele de veche cultură spirituală, reprezintă dovezi ce probează existența unor originale creații arhitectonice țărănești. În satul Breb trăiește un personaj de legendă, ale cărui pasiuni de a scrie poezii și articole, de a fotografia și de a filma l-au transformat într-un veritabil cronicar al micii localități. Maramureșeanul se numește Vasile Oanea și a devenit celebru în lumea largă. Are poarta deschisă pentru toți turiștii care ajung în Breb, unora le dedică poezii, cu alții se fotografiază. Casa reprezintă un simbol feminin cu sens de refugiu, de protecție, de sân matern. Dinspre casă pornim, înspre casă ne întoarcem, sacralitatea casei este totală. Brebul, natură, valoare arhitecturală, realizări de excepție, e satul în care viața curge în alt ritm, cadențat de obiceiuri, tradiții și meșteșuguri străvechi. Bogăția pădurilor a permis locuitorilor să îmblânzească lemnul și să și-l apropie creând un stil aparte de îmbogățire a lumii cu construcții și obiecte din lemn. De la organizarea spațiului interior al

caselor, până la construcția bisericii și așezarea satului, totul vorbește despre o concepție străveche asupra lumii și rosturilor ei. Biserica din lemn cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, se numără printre cele mai importante monumente din țară, datorită vechimii construcției, 1531, a picturii murale și a icoanelor datând din sec. 17, 18 și 19. Biserica din lemn nu reprezintă un simplu exponat de muzeu, destinat doar vizitării de către cei interesați, ci dimpotrivă, biserica a rămas până astăzi funcțională, ca ieri, ca odinioară. Și în ziua de azi, biserica invită oamenii la rugăciune, la întâlnirea cu lumina, la reînnoirea sine, la căutarea gândului lăuntric și la sete de înalt. Este uimitor misterul crucilor celtice, ale cimitirului evreiesc din Breb. Brebul a ajuns să fie cunoscut nu României, ci restului lumii, prin intermediul cărții de călătorie dedicată Maramureșului, în general satului Breb, scrisă de William Blacker, un britanic faimos printre locuitorii satului. A trăit câțiva ani în Breb, și în luna august a acestui an s-a reîntors să îi revadă pe brebenii lui dragi, care vorbesc despre el cu deosebit respect. Imediat după apariția acestei cărți, brebenii s-au trezit cu un nou consătean, unul dintre cei mai cunoscuți oameni ai mapamondului. Este vorba despre regele Charles care a achiziționat prin trustul Eminescu 2 căsuțe tradiționale din lemn. Regele a rămas plăcut impresionat, atât de izul medieval al zonei, de portul popular străvechi, cât și de bucatele tradiționale gătite de bătrâna socăciță Maria Hotea, Vodoaie.

Ultimul englez celebru stabilit în Breb și culmea ironiei, tocmai vecin cu regele Charles este Dunca Rigley, un renumit fotograf al Marii Britanii și fostul paparazzo al prințesei Daiana. Acest decor l-a determinat să contribuie la păstrarea autenticității satului, astfel încât și-a încropit un primitiv hotel, schițat după vechea orânduire. A priceput cu repeziciune care sunt elementele definitorii în tradiția locală, înființând Village Hotel. Dunca Rigley a cutreierat ținutul adunând obiecte tradiționale, oale din lut, ferestre, uși vechi din lemn, mobilier, paturi cu strujac, sobe tradiționale, cergi și șoluri vechi. Familiei Rigley îi place să spună că nu vinde un pat, ci vinde un

vis, acela de a retrăi în Anglia de odinioară. În Breb vin oameni de pretutindeni, din Singapore, Japonia, Irlanda, Israel, Brazilia, Spania, Irlanda.

DOROBANȚU-GORDON, Ioana, Universitatea de Vest din Timișoara, *Filmul documentar etnografic în România. Perspective și analize critice*

Comunicarea aduce o perspectivă secvențială asupra evoluției antropologiei vizuale în România, și mai cu seamă asupra filmului etnografic, concentrându-se pe momentele semnificative ale domeniului, dintr-o perspectivă istorică și cronologică. Textul de față evidențiază contribuția Școlii Sociologice de la București în ceea ce privește filmele monografice și fotografiile etnografice, marcând, de asemenea, importanța Universității de Vest din Timișoara în dezvoltarea filmului etnografic, prin crearea unei arhive valoroase, începând cu anul 1965. Aceste filme reprezintă rezultatele cercetărilor de teren, cu accent pe regiunea Banatului, și sunt păstrate astăzi în Arhiva de Folclor a Universității de Vest din Timișoara. Plecând de la cazul reconstituirii filmului etnografic „Bradule, Brăduțule” (1968, autori Vasile Tudor Crețu, Sandu Dragoș), textul subliniază importanța continuării eforturilor de digitalizare și conservare a materialului audiovizual. Comunicarea punctează în continuare contribuția fenomenului Astra Film Festival de la Sibiu — la începuturi un festival de film antropologic, inițiat în 1993 — și subliniază relevanța acestui eveniment anual pentru antropologia vizuală din România, dar și pentru promovarea filmului documentar. Studiul furnizează o imagine contextualizată a dezvoltării antropologiei vizuale în România, evidențiiind contribuțiile semnificative și importanța evenimentelor, instituțiilor și personalităților implicate în acest domeniu de cercetare.

DUȚĂ, Mălina, Universitatea de Vest din Timișoara, *Hrana ca liant identitar: cum contribuie obiceiurile culinare la integrarea refugiaților în România*

Practicile alimentare influențează identitatea culturală, constituind chiar un reper identitar important pentru unele grupuri, cum ar fi cele de migranți și de refugiați. Studiul de față se bazează pe înțelegerea importanței identității culturale în practicilor alimentare observate în rândul indivizilor care au statutul de refugiat în România. Am realizat o serie de interviuri calitative cu persoane care au statutul legal de refugiat și locuiesc în Timișoara, interviuri în care am abordat mai multe tematici, printre care cea a hranei, cu referință la obiceiuri, credințe și tabuuri din jurul acesteia. Participanții au subliniat poziția centrală a alimentelor în evenimentele sociale și sărbătorile religioase. Pornind de la detaliile despre ce anume se consumă și când, am realizat că hrana constituie un liant care ajută la o mai bună integrare a migranților și refugiaților în societatea gazdă, unul dintre factorii care contribuie la acest fapt fiind estomparea granițelor dintre diverse ingrediente sau moduri de gătire utilizate.

ENESCU, Maria, Universitatea de Vest din Timișoara, *Gavriil Musicescu – promotor al valorificării folclorului românesc în creațiile corale*

Într-o perioadă în care folclorul era considerat ca un gen minor al muzicii, Gavriil Musicescu intuiește că folclorul muzical este o bogăție a poporului nostru. Cu acest crez a cules melodii folclorice de la sate pe care, le-a valorificat în lucrări corale reprezentative. Deschiderea către folclorul țărănesc a fost un drum pe care l-au urmat compozitorii din prima jumătate a secolului XX.

FRUNTELATĂ, Ioana-Ruxandra, Universitatea din București / Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București al Academiei Române, *Etnologia la Universitatea din București: bilanț de etapă al unei conviețuiri întemeiate*

După 1989, pe fondul ideologiei democratizării, reformării și alinierii la standardele europene,

Învățământul superior umanist din România a cunoscut o serie de reconfigurări, oferind posibilitatea organizării unor programe de studii noi, cu deschideri interdisciplinare. Pornind de la o sugestie a profesorului Mihai Pop, profesorii universitari Nicolae Constantinescu și Silviu Angelescu, ajutați de o echipă de colaboratori, au construit, în ultimul deceniu al sec. XX, mai multe programe de studii masterale și de licență cu specializarea Etnologie, care au funcționat succesiv la Facultatea de Litere a Universității din București. Bilanțul pe care-l propunem argumentează utilitatea acestor programe și semnalează problemele pe care le întâmpină Etnologia pentru a se menține în sistemul universitar național actual.

FULGA, Ligia, cercetătoare independentă, *Pe urmele Echipei Regale la Șanț, Bistrița Năsăud (1935-1938) – amintirile satului în 2001*

Colectivul de cercetare compus din Dr. Maria Bâtcă, cercetător la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brailoiu”, Dr. Ligia Fulga, cercetător la Muzeul de Etnografie Brașov, Florica Pop, etnograf la Complexul Muzeal Bistrița și actualul etnograf și publicist Menuș Maximilian au urmărit ce anume a rămas în memoria satului Șanț prin povestiri și aduceri aminte privind prezența echipei gustiene în perioada interbelică.

GOMAN, Ioan, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Relevanța documentelor de arhivă pentru cercetarea instalațiilor tehnice din Bihor. Cazul preselor de ulei din anul 1945*

Lucrarea pune în valoare, din punct de vedere etnografic, o serie de documente de arhivă cu privire la presele de ulei menționate într-o serie de statistici elaborate cu ocazia restricțiilor impuse de autorități pentru plata îndatoririlor de război față de Rusia. Informațiile din cadrul acestor documente cu privire la proprietarii unor asemenea instalații, localitatea în care funcționează, capacitatea de producție a acestora, anul instalării, distanța până la prima stație

C.F.R. și altele, sunt date extrem de prețioase pentru a cunoaște trecutul unor astfel de instalații și importanța lor pentru viața de odinioară a lumii satului de pe aceste meleaguri. În zilele noastre când informația orală obținută în cadrul cercetărilor de teren devine, din păcate, pe zi ce trece din ce în ce mai sărăcăcioasă și mai puțin concludentă, informația scrisă, din documente de arhivă și alte însemnări, oferă cercetătorului multiple căi de a obține date edificatoare, cel puțin pentru prima jumătate a secolului XX, despre modul de viață al comunităților țărănești.

HĂLMĂGEAN, Gabriel, Complexul Muzeal Arad, *Cununa de rusalii la Olari (jud. Arad) – film documentar*

Muncile agricole se desfășurau după un calendar al țăranului român și de multe ori erau însoțite odinioară de gesturi rituale menite să asigure succesul recoltei, să o ferească de calamități naturale și dăunători. Așa cum viața omului stă sub semnul a diferite pronosticuri și obiceiurile legate de muncile agricole sunt marcate de roadele așteptate și mai ales de o seamă de demersuri menite să le influențeze pozitiv, potrivit cu dorința protagoniștilor. Obiceiul de a ieși la o rugă de hotar pentru a sfinți holdele în a doua zi de Rusalii s-a menținut de-a lungul vremii ca o practică moștenită din străbuni, respectată cu sfințenie și în prezent. Demersul se înscrie în aria de protejare a recoltelor împotriva oricăror primejdii, fie că e vorba de păsări, lăcuste și alți dăunători sau de intemperiiile naturii (furtuni, grindină, secetă...), fie de acțiunile unor ființe supranaturale despre care se credea că pot lua "mana", rodul.

IANCU, Cătălin-Stan, Centrul Județean de Cultură și Arte Argeș, *Structuri muzicale vechi și noi în repertoriul nunții contemporane*

Ritual complex, nunta reprezintă unul dintre riturile de trecere de importanță majoră în viața fiecărui om. Schimbările care au avut loc în societatea românească din punct de vedere cultural

au integrat transformări structurale în repertoriul nunții. Renunțarea la momente precum udatul miresei sau mersul la fântână, a determinat dispariția unor cântece din repertoriul specific. Legatul miresei nu mai are loc întotdeauna la casa părintească, iar cântecul care însoțește acest moment ceremonial este interpretat în alt spațiu, este înlocuit cu unul de factură modernă sau este exclus din repertoriul nunții.

ILIN, Borco, Muzeul Satului Bănățean din Timișoara, Muzeul meu. *Satul bănățean, între etnografie și haștag*

Credem că se relevă necesitatea unei politici culturale muzeale de promovare a patrimoniului în ton cu antropologia culturală, marketingul în cultură și arta vizuală, astfel încât vehicularea unor concepte de maximă actualitate în meseria de PR este una cât se poate de benefică și dăm câteva exemple: instalație artistică (o construcție de fotografie, poezie, muzică, expunere, obiecte etnografice); guerilla marketing, gândit ca un mod mai agresiv dar mai dinamic de a exploata orice mijloc neconvențional de promovare muzeală, care să surprindă și să incite la vizitare; storytelling cu texte de poezie sau jurnalistice; post-fotografie, văzută nu ca o catastrofală trecere a fotografiei reale în digital, cu pierderea identității fotografului și a autenticității fotografiei, ci ca o șansă la lărgirea plajei de „agățare” a vizitatorului, prin imagini care să-i stimuleze imaginația și pofta de cultură.

IORGA, Alexandru, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București / Universitatea din București, *Tehnici și tehnologii tradiționale ca elemente de patrimoniu cultural imaterial*

Este bine-cunoscut faptul că populațiile de pe întreaga planetă au dispus și dispun de o varietate limitată de rezolvări tehnice la diferitele probleme și situații (ex.: cum să aprinzi focul,

cum să prinzi pește, cum să arzi ceramică, cum să extragi și să topești minereuri etc.). Pe baza răspunsurilor la chestionarele Atlasului Etnografic Român – componenta de instalații și tehnică tradițională, regiunea Oltenia, în prezentarea de față voi discuta despre o serie de principii și soluții tehnice practice care pot fi readuse în discuție ca elemente de cultură imaterială. Importanța acestora este sporită de faptul că au reprezentat adaptări locale ingenioase și, în ciuda faptului că o parte dintre ele nu mai sunt active, principiile lor de funcționare sunt cunoscute. În prezentarea mea voi insista asupra unora dintre aceste principii și asupra faptului că ele pot devenit [alături de altele, desigur] parte integrantă a unei baze pe care pot fi dezvoltate activități de predare și promovare a culturii tradiționale.

IOVA ȘIMON, Eva, Universitatea de Vest din Timișoara, *Jurnaliști-folcloriști în presa românească din Ungaria. Studiu de caz: Lucia Borza și Alexandru Hoțopan*

Presa în limba română din Ungaria contemporană și-a îndreptat atenția încă de la începuturile sale asupra valorilor tradiționale folclorice și pe necesitatea cercetărilor în acest domeniu. Cuprinsul revistei Libertatea Noastră era în conformitate cu scopul organizației care a editat-o, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, care și-a propus încă de la înființarea sa în anul 1948 să îmbunătățească viața culturală a populației românești, să organizeze ansambluri folclorice, echipe de dansuri, coruri, să susțină organizarea unor turnee culturale printre românii de la sate. Valorile folclorice românești au căpătat întotdeauna un loc însemnat în paginile gazetei românești (cu titlurile schimbate în decursul anilor: Libertatea Noastră, Foaia Noastră, Noi, Foaia românească). Lucrarea de față îi va aduce în prim-plan pe doi intelectuali de seamă ai comunității românești, nume sonore decenii de-a rândul în redacția revistei românești de la Jula (Gyula), mai ales în perioada Foaia Noastră. Lucia Borza și Alexandru Hoțopan au devenit atrași de cercetarea folclorului românesc, au cules și editat cărți cu povești, basme, proverbe,

ghicitori și strigături populare românești. De fapt, cei doi, alături de profesorul și folcloristul Samuel Domokos din Budapesta, sunt considerați a fi cei mai cunoscuți cercetători ai folclorului românesc autohton în Ungaria.

LAZĂR, Natalia, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, *De la salvagardare la valorizare. Patrimoniul cultural UNESCO din județul Maramureș – studiu de caz*

De când UNESCO a instituit un cadru internațional de protecție pentru patrimoniul cultural și natural, respectiv pentru patrimoniul cultural imaterial, s-au intensificat discuțiile privind moștenirea culturală. În județul Maramureș, există bunul serial „Bisericile din lemn din Maramureș”, remarcabile monumente de arhitectură religioasă vernaculară, cu o semnificație culturală ce transcede granițele naționale. Bisericile au intrat în Lista Patrimoniului Mondial, respectând condițiile de autenticitate și integritate și criteriul IV („să fie un exemplu remarcabil de tip de clădire, ansamblu arhitectural sau tehnologic sau peisaj care ilustrează (a) etapa (etapele) semnificativă (semnificative) din istoria omenirii”). Pe de altă parte, odată cu adoptarea Convenției din 2003, se acordă o atenție deosebită recunoașterii rolului fundamental al patrimoniului spiritual din interiorul fiecărei culturi, în județul Maramureș fiind comunități reprezentative de purtători și transmițători ai unor elemente de patrimoniu cultural imaterial, incluse în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității.

LEPORC, Amandine, Universitatea de Vest din Timișoara / Universitatea din Pau, *Regiuni, studii regionale, patrimoniu cultural imaterial*

Odată cu semnarea, în 2006, a Convenției UNESCO pentru salvagardarea patrimoniului cultural

imaterial, Franța, la fel ca toate țările semnatare, a fost obligată să se ocupe de această nouă categorie de patrimoniu. Scopul este de a-l identifica, proteja și promova. O serie de regiuni cu o identitate culturală puternică, transmisă printr-o limbă regională și/sau practici tradiționale, au văzut o oportunitate de a experimenta inventarul național la nivel local. Ca urmare a politicilor de standardizare și lingvistice ale Franței, multe regiuni s-au simțit lipsite de identitatea și practicile lor, considerate „folclorice”. Aceste experimente cu inventare regionale au permis unor regiuni să se facă auzite la nivel național și să își promoveze patrimoniul cultural imaterial. Béarn, o regiune istorică situată în departamentul Pyrénées-Atlantiques din regiunea Nouvelle-Aquitaine, este una dintre aceste zone experimentale. Acest proiect de cercetare-acțiune, realizat în comun de laboratorul ITEM al Universității din Pau și de Institutul Occitan de Cultură, a dus la o mult mai mare acceptare a noțiunii de patrimoniu cultural imaterial, care face parte acum din politicile publice, în special în regiunea istorică Béarn. A fost creată chiar o nouă instituție, Pôles métropolitain du Pays de Béarn. Activitatea sa se concentrează și extinde cercetarea universitară în domeniul patrimoniului cultural imaterial. Scopul său este de a poziționa limba și cultura Béarnului ca vector de dezvoltare teritorială și de creativitate.

MARC, Dorel, Muzeul Județean Mureș, *Premise etno-istorice ale identității naționale, culturale și ale unei bune conviețuiri transilvănene în opera lui Gheorghe Șincai. Argumente pentru edificarea unui muzeu memorial.*

Lucrarea intenționează să readucă în discuție premisele ideilor de construcție a națiunii române moderne din Transilvania, pionieratul istoricului, filologului, teologului și pedagogului Gheorghe Șincai în recunoașterea, afirmarea identității naționale, culturale, religioase la românii ardeleni. Reprezentant de seamă al Școlii Ardelene, Gheorghe Șincai lupta în epocă pentru o bună conviețuire bazată pe argumente istorice, filologice, teologice, științifice în recunoașterea

și valorificarea tradițiilor etnoculturale ale fiecărei națiuni moderne în plin proces de formare. Un loc important în acest demers îl ocupa atașamentul lui Gh. Șincai pentru cultura populară, materială și imaterială, chiar dacă își revendica deseori originea nobilă, în confruntare însă cu dorința sa de emancipare a maselor țărănești și nevoia firească de ”surpare a superstiției norodului”, prin educație (el înființând peste 300 de școli confesionale românești) și nu în ultimul rând prin ”povățuiri” privind ”creșterea economiei câmpului”. Toate acestea, intenționăm să le cuprindem într-un proiect actual muzeologic, constituind argumente pentru necesitatea edificării unui muzeu memorial în comuna Râciu, județul Mureș, locul de baștină a corifeului ardelean.

Marian-Bălașa, Marin, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București, *Folclor și psiholingvistică (sau povestiri despre a, e, i, o, u și mai ales ă)*

Diferențele și conflictele dintre pronunție și scriere, dintre fonetică/fonologie/acustică și gramatică + ortografie, dintre oralitate spontană/vernaculară și limitare filologico-academică. Falsele „greșeli de vorbire/scriere” și eliminarea regionalismelor; „erorile” dintre „c” și „v”, confuziile dintre „e” și „ă”; preferința psihosemantică / psiholigvistică a limbii vorbite față de „i” și dependența ludică și lubrică a limbii române față de „ă”.

MARIN, Paula, Universitatea din București, *Adaptarea românilor pe un alt teritoriu latin. Români și spaniolii – integrare și conviețuire*

În prezent, mai bine de jumătate de milion de români au ales teritoriul hispanic pentru a emigra. Numeroase comunități de români s-au format în peninsulă, creând un spațiu multi- și intercultural. De când și de ce au ales românii Spania pentru a le fi a doua patrie și câți și în ce regiuni au ales aceștia să își construiască a doua casă și viață? Cum au reușit să se integreze în

societatea spaniolă și, de asemenea, cum au reușit să îi convingă pe spanioli să îi accepte astfel încât să ajungă să conviețuiască pe parcursul a mai bine de două decenii? Răspunsurile la toate aceste întrebări vom încerca să le aflăm prin intermediul lucrării propuse.

MAXIMINIAN, Menuț, Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca, *Conviețuirea culturală (tradițională) în Cetatea Bistriței: aculturație și interculturalitate între sași și români*

În Transilvania au conviețuit, de-a lungul timpului, mai multe etnii. Împreună cu sașii, ungurii, evreii, armenii au trăit românii băștinași, cu localitățile, numele, obiceiurile și cultura lor.

În istoria Cetății Bistriței și a împrejurimilor, un rol important l-a constituit prezența sașilor. Vorbim de aculturație, adică preluarea de către comunitate a elementelor de cultură a altor entnii. Multe dintre tradițiile sașilor au fost adoptate de români, dar și invers, pentru că interculturalitatea, atât în ce privește contactul dintre cultura rurală și urbană, dar și cea românească și săsească au fost foarte puternice la Bistrița, aici unde nu doar că lumea satului a fost adusă în mijlocul orașului, ci și o cultură superioară venită de la sute de kilometri a fost așezată în Transilvania. Încet, zonele periurbane, păstrătoare ale acestor obiceiuri, au devenit, la rândul lor, centre, astfel încât, în postmodernitate, aceste tradiții au început să dispară, rămânând doar în povestea celor mai în vârstă oameni ai satelor, dar și ai cetății, precum și în activitățile extracurriculare ale școlii și în proiectele instituțiilor culturale.

MIHUȚ, Diana, Universitatea de Vest din Timișoara, *Rituri(le) școlare. Câteva reflecții*

Comunicarea de față valorifică o mai veche și amplă cercetare a autoarei dedicată fenomenului riturilor școlare și a formelor de manifestare ale acestora în învățământul preuniversitar românesc. Pornind de la principalele observații trasate în urmă cu aproape 10 ani, lucrarea își propune să exploreze în ce măsură aceste rituri se metamorfozează (cel mai adesea

prin exacerbare), adaptându-se unor noi realități sociale, păstrând în același timp suita de funcții caracteristice inițiale.

MILIN, Andrei, Muzeul Satului Bănățean din Timișoara, *Lunea Cornilor în Rudăria*

Lunea Cornilor este un obicei tradițional care se desfășoară localitatea Eftimie Murgu (Rudăria), din Valea Almăjului, în perioada premergătoare debutului postului Paștelui. Obiceiul prezintă mai multe nivele simbolice, cel mai spectaculos și mai ușor de sesizat fiind travestiul participanților la jocurile cu măști.

MIRON, Mihaela, Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca, *Modalități de construcție patrimonială în mediul școlar. Pentru o etnologie participativă autoreferențială*

Pe parcursul anilor de experiență didactică în predarea literaturii române în învățământul secundar ne-am întrebât mereu care ar fi modalitățile de a apropia elevilor moștenirea lor culturală într-un mod care să-i implice creativ și personal în cunoaștere. Dintre activitățile realizate am selectat patru filme documentare de scurtmetraj de câte aproximativ 3 minute, realizate împreună cu elevii, care au avut ca punct de plecare materiale provenind din cercetările personale de teren. Vom încerca să răspundem la întrebările: care este scopul cunoașterii de către elevi a culturii noastre țărănești? care sunt metodele de cercetare accesibile lor și care sunt limitele implicării elementelor de patrimoniu în realizarea de film în activitatea didactică.

MOISE, Ilie, Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu, *Câteva considerații privind conceptul de rânduială în satele din sudul Transilvaniei*

Comunicarea se oprește asupra conceptului de rânduială – instituție civică specifică satelor din sudul Transilvaniei. Vizând îndeobște organizarea socială și spirituală a comunităților rurale,

săsești și românești, rânduiala se conturează prin intermediul vecinătăților și a confreriilor de tineret. Concluzia autorului: rânduiala rămâne un fenomen de lungă durată, specific civilizației tradiționale din spațiul transilvan, un punct de reper (poate cel mai înalt) privind evoluția lumii rurale din Ardeal.

MUNTEANU, Cătălina-Bianca, Universitatea din București, *Ce gust are nostalgia? O perspectivă teoretică asupra gustului ca instrument de modelare a identității în cadrul comunităților de emigranți*

Antropologia senzațiilor are în vedere observarea unei comunități într-o manieră complexă, cercetătorul analizând nu numai acțiunile indivizilor, dar și modalitatea în care aceștia înțeleg viața cotidiană prin propriile simțuri. Astfel, dimensiunea senzorială reprezintă o importantă coordonată identitară în cadrul unei cercetări de teren. În cazul emigranților, identitatea devine un concept multidimensional, deoarece aceștia sunt nevoiți să își adapteze stilul de viață la noul mediu în care trăiesc. Această lucrare își propune să analizeze gustul ca modalitate prin care identitatea este prezervată, focalizându-se și pe relația pe care acesta o are cu procesul reamintirii. Într-un nou context social, gustul autentic este redefinit, însă rămâne, în continuare, un instrument cheie pentru reconstruirea conceptului de acasă.

MUREȘAN, Patricia-Smaranda, Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, *Un proiect de cercetare de teren în Maramureș: Via GastroCarpathia*

Prezentarea din cadrul acestei conferințe va aduce în discuție un proiect de cercetare de teren în cadrul căruia am activat ca și cercetător științific în perioada anilor 2019-2021. „KRA’GAS – Promoting of Crafts and Gastronomy, as Relevant Components of the Cultural Heritage of the Carpathian Euroregion” sau Via GastroCarpathia (The Carpathian Route of Crafts and

Tastes) a pus în prim-plan cercetarea și promovarea valorilor culturii tradiționale din Regiunea Transcarpatia, cuprinzând arealul cultural al mai multor țări, precum România (cu regiunea Maramureș), Ucraina, Ungaria și Slovacia. Implementat la nivel țării noastre de Camera de Comerț și Industrie Maramureș, în colaborare cu experți din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, proiectul și-a propus crearea unei rute turistice, prin promovarea meșterilor populari și a gastronomiei locale tradiționale din județul de la nord de țară. Astfel, acest proiect mi-a oferit posibilitatea să cercetez și să fac cunoștință, în mod direct, cu peste 60 de meșteri populari din acest areal, dar și cu obiective cultural-turistice impresionante, dintre acestea enumerând doar bisericile de lemn din Maramureș incluse în Patrimoniul UNESCO. Cercetarea de teren din cadrul acestui proiect a fost afectată, pentru o perioadă de timp, de rigorile impuse de Pandemia de COVID-19 în țara noastră, însă pe parcursul descinderilor în teren am avut șansa să cunosc nemijlocit tradiții din peste 30 de localități ale județului Maramureș (în special din zonele etnografice Lăpuș, Chioar și Maramureș), îmbogățindu-mi astfel consistent cunoștințele deținute până atunci în acest domeniu

MUREȘANU, Ștefan Lucian, Universitatea „Hyperion” din București, *Îndemnul ca fapt și însemnul ca rost ritualic petrecut în viața omului de la sate (studii de antropologie atitudinală și etnologie aplicată)*

Lumea satului simțise în timp legătura existențială om – natură, se crease între el și celelalte regnuri un sistem viu de colaborare, de participare activă atât la desfășurarea vieții ca acțiune domestică, cât și a vieții spirituale. În descoperirea de valori, omul satului s-a detașat de firesc și s-a apropiat amestecului nesecat de fabulous și fantastic. Două concepte care au dat sens nou vieții omului legat de creație și care, aparent, păreau să fie înrudite ca sistem perfecționat și bine definit scopului existențial al omului ancestral. Ele îi dădeau rost ca îndemn la neînțeles,

Îl ordonau și îl făceau să își cunoască limitele, un bun simț rânduitor lumii satului de înșăși comunitate, care agreea neînțeleșul ca mod de viață comunitar.

MUȘA, Cristian, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu” al Academiei Române, *De la horă și sârbă la vals și fox trot – „convieșuirea” jocurilor tradiționale românești și a celor străine în repertoriul aceleiași comunități*.

În comunitățile românești de odinioară, atât evenimentele sociale, cât și cele familiale erau marcate prin joc. Potrivit surselor bibliografice de specialitate, dar și din „mărturiile” manifestărilor (încă) spontane observăm că jocurile populare aveau un rol decisiv atât în cadrul obiceiurilor din ciclul familial (nașterea, nunta, înmormântarea), cât și în cadrul ciclului calendaristic (sărbătorile și obiceiurile cu dată fixă sau mobilă, obiceiurile din cadrul ciclului agro-pastoral și sărbătorile și obiceiurile comunitare). Cu aceste ocazii, dansul apărea ca o formă de legătură prin care se realiza coeziunea tuturor membrilor comunității iar jocurile aveau menirea de a marca în mod deosebit aceste evenimente. Trecând peste rolul important pe care l-a avut jocul tradițional în contextele sale de manifestare, trebuie punctat faptul că niciodată repertoriul nu a fost static. Acesta s-a aflat întotdeauna într-o „frământare” specifică aspectelor vechi și noi ale coregrafiei prin care jocurile vechi, moștenite prin anumite căi, au intrat în stare latentă, iar jocurile noi, moderne sau chiar străine nu numai de sat ci și de neam, au fost asumate, interpretate și „folosite” de comunitate pentru împlinirea unor aspecte sociale sau a unor momente rituale și ceremoniale. Convieșuirea acestor jocuri în cadrul repertoriului aceleiași comunități a dus la amalgamarea unui stil comun și a unor aspecte prin care s-au conturat noi variante care au purtat, totuși, amprentele jocurilor „băștinașe”.

NEGRILĂ, Ion, Universitatea „Transilvania” din Brașov, *Portul popular în repertoriul muzical din Țara Făgărașului*

Portul românesc din Țara Oltului, este un port sobru și viguros în consens cu dârzenia și hărnicia oamenilor de pe aceste meleaguri. Descrierea lui și a întregii sale evoluții va permite generațiilor viitoare să aprecieze talentul creator al femeilor din acest areal care au știut să realizeze țesături și cusături, cu valoare artistică și rafinament coloristic și piese de port adecvate climei mai reci din această regiune, îmbinând armonios frumosul cu utilul. Veacuri de-a rândul materialele necesare confecționării de îmbrăcăminte și utilări casei cu cearceafuri (lepedee), pături și țoale, au fost prelucrate în gospodării, folosind tehnici vechi și coloranți naturali pentru pânza din fibre cânepă, pânura de lână și piele de miel și de oaie.

Locuitorii acestor meleaguri au introdus și amintit îmbrăcăminte tradițională în cântecele și colindele din Făgăraș. Costumul popular din această zonă are caracteristici proprii determinate de structura sa, distincția pieselor și calității artistice ale acestora. Un costum frumos și original pe care îl găsim în majoritatea satelor făgărașene. Costumul popular putem spune că excelează prin eleganța cu care a fost realizat, la înfățișarea lui generală a contribuit arta și moderația ornamentației făcute cu gust și estetic.

NIKOLAJEVIĆ, Lavinius, Universitatea de Vest din Timișoara, *Repertoriul muzical al tarafurilor, orchestrelor și fanfarelor din Banatul sârbesc în secolul XX*

La începutul secolului XX în Banatul Istoric nu exista un public muzical anume, publicul fiind alcătuit din membrii comunității românești, majoritatea fiind agricultori. În viața culturală a românilor de pe acest teritoriu un segment important îl reprezintă tarafurile și mai apoi orchestrele de muzică populară care au luat naștere din aceste tarafuri. Tarafurile la început erau alcătuite din viori, braci, contrabas și țambal. Tarafurile aveau ca principală activitate evenimentele

ca nunți și botezuri, mai apoi fiind prezente la serbări și manifestări cultural-artistice în localitatea din care erau sau uneori și în afara lor.

Majoritatea fanfarelor din Banat și-au început activitatea în perioada interbelică, o excepție făcând fanfara din Coștei înființată în anul 1910, acest fenomen fiind caracteristic pentru întreg teritoriul Banatului și nu doar pentru Banatul sârbesc, astfel în anul 1922 ia ființă Asociația Corurilor și Fanfarelor Române din Banat. Apariția fanfarelor în mod tot mai intensificat se produce în anii de după 1922 în Banatul sârbesc datorită influenței puternice a mișcării muzicale din Banatul românesc.

OLTEANU, Antoaneta, Universitatea din București, *De la Cârstovul viilor la mustăriile din oraș*
Lucrarea surprinde câteva momente emblematică din ceea ce înseamnă consumul de vin la români – de la existența lui în mediul țăranesc la curțile boierești și domnești (chiar prin filiera experienței produse unor călători străini), până la petrecerile făcute în cramele din vii și la micile și marile crâșme, grădini și terase din mediul urban

PAIC, Sebastian, Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, *Emancipare feminină și presiune socială: imaginea portului țăranesc în pictura bisericească*

În colecțiile muzeale se regăsește un număr relativ mic de piese de port provenind din zonele de câmpie și dealuri ale Clujului specifice pentru perioada de început și mijloc a secolului al XIX-lea. Imaginea despre portul țăranesc este completată de reprezentarea personajelor din picturile bisericilor de lemn construite și împodobite de zugrafi locali. Ansamblul vestimentar format din cămașă cu ciupag și zadie cu trup vânăt este înlocuit încă înainte de 1900, iar mecanismul complex al acestei evoluții este surprins într-un mod încifrat în arta parietală. Aceasta oglindește atitudini și mentalități specifice care par să fie în strânsă legătură cu părăsirea anumitor mode

și răspândirea altora. În această ecuație trebuie puși, totodată, și factori politici, de apartenență la un anumit cult sau economici pentru a putea înțelege cât mai profund fenomenul cultural.

PAPANĂ, Ovidiu, cercetător independent, *Talanga, ipostaze de utilizare*

Talaga este un instrument muzical idiofon folosit în scop preponderent utilitar. De fapt, talaga este ruda săracă a instrumentelor din familia clopotelor. În spațiul etno-muzical românesc, talaga este folosită la punerea în evidență (sonoră) a animalelor domestice pentru recunoașterea lor sau pentru identificarea lor. Modele de tălăngi sunt folosite și pentru comunicarea interumană la distanță. În acest scop sunt prezentate comparativ o talangă românească și una din spațiul african (Congo).

PĂDURARU, Mircea, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, *Ovidiu Bîrlea și elitismul „anecdotelor porcești”. Notă la un subcapitol discret al etnologiei comuniste*

În Poveștile lui Creangă, Ovidiu Bîrlea se referă într-un capitol la celebrele corozive crengiene, afirmând că „doar unii intelectuali, dotați cu o largă cuprindere și înțelegere a manifestărilor umane, s-ar putea apropia în oarecare măsură de sensul lor arhaic și de semnificația lor de odinioară pentru a le aprecia frumosul înveșmântat în această crustă cu două fațete atât de opuse”. Lucrarea mea reflectează asupra modului în care autorul Istoriei folcloristicii a gestionat acest subiectul sensibil în contextul politic al epocii.

PĂSĂRIN, Gabriela, Universitatea din Craiova, *Sacralizarea și desacralizarea spațiului comunitar*

Participarea la evenimentele comunitare a presupus delimitarea spațiului de manifestare și adăugarea ”în etape” a unor elemente simbolice de timp, spațiu, secvențe rituale care au conferit locului valențele unui spațiu desemnat ritualizat. Sunt mecanisme interne prin care

se configurează un public participant și care se va distinge printr-un stil de performare sau un mod de comportament în raport cu ”scena” comunitară și cu actanții unui anume timp istoric circumstanțial. Publicul manifestă un impuls al autoprezentării, este receptat ca un ”corp” social definit prin gesturi informale, emoții colective, printr-un ethos. Funcționează în egală măsură presiunea unui ”ochi public”, care declanșează comportament controlat și cenzurat altădată de mentalitatea populară. Cum a fost și cum se manifestă astăzi acest comportament în spațiul sacralizat și desacralizat succesiv – aceasta este ideea centrală a comunicării noastre.

POP, Liviu, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca, *Arhive întunecate din vremuri tulburi*

În vremuri tulburi, conservarea cunoștințelor este vitală pentru supraviețuirea și renașterea unor tradiții care se transmit de la o generație la alta. Datorită unor hiatusuri istorice create de evenimente istorice violente, aceste cunoștințe nu mai rămân automat disponibile public. Crearea arhivelor întunecate devine un act de rezistență împotriva regimurilor totalitare, care adesea încearcă să șteargă sau să distorsioneze informațiile. Propun discutarea unor soluții pentru arhive bine ascunse și protejate, despre accesul la ele, reglementările și pași necesari pentru a asigura păstrarea cunoștințelor pentru generațiile următoare.

În contrapondera pesimismului pe care se bazează construcția unor astfel de arhive, retrofuturismul, cu viziunea sa optimistă asupra tehnologiei și progresului, poate servi drept inspirație în imaginarea unor scenarii viitoare. Prin explorarea și adaptarea ideilor retrofuturiste, putem găsi speranța și motivația de a construi un viitor luminat, ne putem ghida în construcția și organizarea arhivelor întunecate, îmbinând informațiile disponibile cu speranțele pentru un viitor mai luminat.

POP, Maria Flavia, **TODINCA**, Vasile, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, *Satul contemporan din Țara Crișurilor văzut prin 3D (deznădejde, deprimare, depresie)*

Aceste dereglări maligne poartă amprenta unor fenomene și fapte sociale cu care satul nu s-a mai confruntat în deluga lui existență. Astfel, sub iluzia libertății, țărănul român, a fost nevoit să-și abandoneze rânduiala lui de veacuri și să ia drumul pribegiei printre străini, lăsând în urma lui suferințe la care nici că se putea gândi vreodată. Au fost lasate zălog uitării instituții, care o dată erau repere ale lumii satului, ocupații, meșteșuguri, obiceiuri, creații materiale și spirituale

POP-CURȘEU, Ioan, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, *Noi imagini ale vrăjitoriei în arta religioasă românească*

Această prezentare se înscrie în prelungirea cercetărilor de teren efectuate pentru Iconografia vrăjitoriei în arta religioasă românească (2020; Ștefana Pop-Curșeu, Ioan Pop-Curșeu), sistematizând rezultatele obținute în 25 de ansambluri de pictură religioasă ce conțin reprezentări vrăjitoarești, nou descoperite în perioada 2020-2023. Ansamblurile respective, databile în secolele XVIII-XXI, provin din toate regiunile cultural-istorice ale țării, completând perspectiva articulată în volum. Nu am descoperit tipuri noi, dar ni s-a confirmat că vrăjitoarea în râul de foc este tipul iconografic cel mai răspândit la români, tot astfel cum s-au confirmat analizele lingvistice întreprinse în volumul din 2020. Anume: înainte de sec. XIX dominau termeni din familia lui „a fermeca”, mutația în favoarea lui „a vrăji” producându-se doar ulterior. De asemenea, baza de date terminologice adusă la zi este clar dominată de formele lingvistice feminine, ceea ce are clare implicații antropologice.

POPESCU-SIMION, Florența, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, *Iuda – un personaj-limită*

Iuda, trădătorul lui Iisus Hristos, este prezent în folclorul românesc mai ales în colinde (cele despre furarea astrelor / a podoabelor raiului sau despre chinurile lui Iisus), dar și în unele legende sau obiceiuri, mai ales casnice, vizând munca femeilor. Figura lui se conturează atât în coordonatele stabilite de Evanghelii și Faptele Apostolilor, cât și prin prisma transformărilor la care a fost supusă de sistemul de credințe și valori morale ale românilor. Iuda cel din Evanghelia apocrifă eponimă nu este deloc reprezentat în folclorul nostru, în schimb latura sa malefică ia proporții mitice, întrucât supranumele său, Iscariotul, devine, prin modificări fonetice, Scaraochi. Comunicarea aceasta își propune să contureze portretul acestui personaj legendar.

RADMILA-USCATU, Miliana, Universitatea de Vest din Timișoara, *O imagine sintetică asupra tradițiilor sârbilor din România*

Unul dintre rezultatele cercetării de teren întreprinse între anii 2016-2019 în localitățile cu populație de etnie sârba de pe teritoriul României și efectuate la inițiativa Centrului de Cercetări Științifice a Culturii Sârbilor din România din cadrul Uniunii Sârbilor din România (USR) a fost apariția în 2022 a volumelor I și II a monografiei etnografice ”Sârbii din România I. Moștenire, cultură, origini” și ” Sârbii din România II. Cercetări etnologice despre Crăciun, praznicul/patronul casei și nuntă”. În lucrarea de față vor fi expuse principalele etape de realizare a acestei monografii, de o importanță deosebită întrucât, în contextul transformărilor majore ale obiceiurilor din ultimele decenii cauzate de mai mulți factori, o parte a tezaurului cultural al sârbilor din România a fost conservat, salvat de la dispariție. Totodată, va fi realizată și o sinteză a informațiilor cuprinse în această monografie în două volume scrisă în limba sârbă și care ar

putea fi utilă nu doar vorbitorilor de limba sârbă, ci și românilor interesați de obiceiurile, cultura și originea sărbilor din Banatul românesc.

ROSTAȘ, Zoltán, Universitatea din București, *Minoritari în școala gustiană și în comunități cercetate*

Deși școala gustiană aborda programatic satul românesc cu echipe de monografiști și cu echipe ale Fundației, printre participanți maghiari și alte naționalități. Gusti și colaboratorii au fost deschiși la colaborări fiindcă aveau tot interesul să promoveze metoda lor de cercetare monografică și de intervenție socială și în alte meleaguri. De asemenea au cercetat comunități minoritare respectiv relații interetnice în diverse spații sociale și geografice din România. Se poate demonstra că numai datorită suspiciunilor și a împotrăvirilor guvernamentale nu au realizat mai multe investigații.

ROȘCA, Andrei, Universitatea din București, *În-cadrarea în limită ca reper al conviețuirii*

Tema propusă tratează, prin contribuția transmițerii orale, maniera în care miturile oferă perspective privind conduita și reperatele etice în cadrul polis-ului, iar unul dintre cele mai importante aspecte morale puse în circulație este cumpătarea (sophrosyne). Rolul acesteia în contextul conviețuirii este fundamental prin raportare la dimensiunea complexă a spectrului cultural în care se afla orașul-cetate, cetățeanul, aflându-și astfel rolul, socio-politic, dar și existențial, fondat în spectrul aparte al religiei civice din Grecia Antică, cumpătarea contribuind în acest cadru la dimensiunea și direcția oricărei acțiuni umane. Prin implicațiile și prospectele morale încapsulate în mituri, reperatele existențiale, civice și religioase deopotrivă, oferă perspectiva conviețuirii în cultura elenă din Antichitate.

ROȘCA, Lucian Emil, Universitatea de Vest din Timișoara, *Caracteristici tipologice și structurale în muzica tradițională aromână*

Autenticitatea muzicii folclorului aromân a reprezentat pentru specialiștii etnomuzicologiei românești de după anii cinci zeci ai secolului trecut, un demers notabil pentru perioada secolului trecut. La culegerea și analizarea aspectelor muzicale instrumentale de o particularitate unică, se adaugă și aspectele dialectale prin contribuția specialiștilor în limbile romanice deopotrivă români și străini printre care se merită amintiți Ovidiu Densușianu, Tache Papahagi, Gustav Weygard, Wilhelm Meyer-Lübke. Vom discuta în același context despre colinda armână, cântecele de nuntă, muzica de joc, despre aspectele muzicale și cercetările realizate ca fapt de mare importanță pentru etnomuzicologia românească.

SABĂU, Sorin, Complexul Muzeal Arad, *Țesătoarea Maria Bun din Șicula (jud, Arad)*

Printre puținele femei care mai practică meșteșugul țesutului, în județul Arad, se numără și doamna Maria Bun din localitatea Șicula. Acest meșteșug l-a deprins încă de mică, de la mama și mătușa sa. La vârsta de 11 ani și-a țesut singură primul costum format din "spătoi" (cămașa femeiască), poale și zadie. Și la vârsta de 76 de ani este dedicată întru totul artei țesutului. Filmul documentar realizat cu doamna Maria Bun își propune să immortalizeze toate operațiunile pe care le presupune meșteșugul țesutului: melițat, pieptănat, depănat, făcutul ițelor, urzit, montarea războiului de țesut, nevedit, țesut.

SĂLĂGEAN, Tudor, Muzeul Etnografic al Transilvaniei, *Legenda Sfântului Andrei*

În varianta românească a legendei, un element central al narațiunii este reprezentat de katabasis, coborârea rituală a eroului pe Celălalt Tărâm, simbolizat prin închiderea lui Andrei, timp de o sută de ani, în fântâna seacă. Un alt element interesant este reprezentat de sugestia

repetată a purificării prin foc. În versiunea păstrată a legendei, această formă de purificare nu este dusă la îndeplinire, posibil indiciu al unei discontinuități narative generate de preluarea temei dintr-o sursă încă neidentificată. Nu este lipsit de interes în acest context faptul că, într-o serie de texte apocrife gnostice, copte sau siriace, apostolul Andrei este înzestrat cu puteri speciale legate de stăpânirea focului. În codexul MONB.CF, intitulat convențional *Historia Sacra*, întâlnim următoarea caracterizare a apostolului: „Andrei, fratele lui Petru, era o flacăra de foc, mai mult decât toți apostolii; iar dacă el mergea să predice într-un oraș, iar aceia nu îi ascultau și nu îi primeau predicile, el se mânia astfel încât făcea să coboare din ceruri un foc care să-i ardă”.

SPĂTARIU, Vlad, Școala de Studii Avansate a Academiei Române / Universitatea de Vest din Timișoara, *Incursiuni în istoria naiului și a muzicii lăutărești la începutul secolului al XX-lea*

O importantă etapă în formarea societăților muzicale din România o constituie prima parte a secolului al XX-lea. Alături de activitatea muzicală a lăutarilor din zonele urbane și periurbane se conturează școala de muzică românească cu amprente profund naționale. Evoluția discursului muzical naistic în contextul muzicii populare și lăutărești exprimă deopotrivă capacitatea interpreților de a identifica un set de valori universal și național.

STOIAN, Gabriel-Cătălin, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București, *Observații privind dinamica arhitecturii rurale din sud-estul județului Teleorman*

Arhitectura vernaculară din județul Teleorman a fost insuficient studiată, mai ales după 1989, când au avut loc transformări sociale care au influențat profund înfățișarea satelor. Fenomenul migrației la muncă în străinătate a dus la modernizarea caselor vechi sau la demolarea acestora. Totuși, în majoritatea localităților, mai pot fi identificate construcții tradiționale specifice

zonei, chiar dacă multe se află în stare avansată de degradare. Începând cu anul 2018, am realizat cercetări de teren în sud-estul județului, prin care am urmărit tipologia arhitecturii rurale, evoluția tehnicilor tradiționale de construcție, dar și istoricul unor clădiri reprezentative pentru comunitățile respective.

STRATULAT, Mariana, Universitatea de Vest din Timișoara, *Fășancul de la Grebenaț – tradiție, cultură, identitate*

Identitatea culturală a unui popor nu se rezumă doar la dansurile și cântecele tradiționale, deși acestea atrag adesea cea mai mare atenție. Ea este alcătuită din toate expresiile spiritului său național, incluzând religia, limba, tradițiile, portul tradițional, literatura, arta, arhitectura și organizarea socială. Fiecare popor are trăsături distincte care îl deosebesc de ceilalți și îl fac unic. Studiul de față își propune să susțină această premisă prin prezentarea unui obicei tradițional străvechi – Fășancul. Această manifestare specifică are loc în satul Grebenaț, situat în comuna Biserica Albă, cu 7 săptămâni înainte de Paști, la Duminica lăsatului sec de brânză. Fășancul nu este doar o simplă manifestare tradițională; este o modalitate prin care comunitatea românească din Banatul sârbesc își păstrează vii moștenirea culturală și tradițiile, contribuind la menținerea identității sale distincte într-o lume în continuă schimbare.

SZABÓ, Zsolt, Colegiul Tehnic „Batthyány Ignác”, *Istoria unei familii evreiești în contexte multietnice, evocată în volumul autobiografic* Surica, fiica Evei

De-a lungul timpului, în actualul municipiu Gheorgheni din județul Harghita, s-au stabilit mai multe comunități etnice printre care secui, sași, armeni și evrei. La recensământul din 1869, printre locuitorii Gheorgheniului, de 5645 de suflete, se numărau 15 evrei, în 1890 erau 39, la următorul recensământ din 1900 erau 177 iar în 1910 numărul evreilor era de 321. După terminarea

Primului Război Mondial, numărul evreilor din Gheorgheni era în scădere, astfel, în 1930 au fost înregistrați 619 iar zece ani mai târziu 559. În anul 1890 a fost inaugurat primul fierăstrău mecanic cu abur iar în 1898 numărul atelierelor de prelucrare a lemnului s-a ridicat la 16, conform monografiei orașului, din 2001. Viața evreilor din Gheorgheni, mediul proletar și greutățile pe care le întâmpinau majoritatea familiilor evreiești sunt prezentate detaliat în cartea Surica, fiica Evei. Autoarea este foarte atentă la detalii, este amănunțit descris mediul în care trăia familia Tabák, casa, membrii familiei, prietenii, sărbătorile și ritualurile religioase astfel încât oricare cititor își poate forma o imagine clară despre comunitatea evreiască a Gheorgheniului anilor 1930-1940. Istoria evreilor din perioada interbelică și viața Suricăi au multe în comun, este o perioadă pe care și-o aduce aminte cu nostalgie, o retrospectivă uneori dureroasă alături șocantă sau chiar plină de amuzament.

ȘTEFĂNUCĂ, Anișoara, Centrul Județean de Cultură Prahova, *Amprentele conviețuirii. Interferențe culturale reflectate în portul tradițional din zona Prahovei*

Fenomenele migratorii înregistrate de-a lungul timpului în zona graniței dintre Țara Românească și Transilvania, importante coridoare de tranzit create între cele două regiuni, intensele legături comerciale, precum și conviețuirea unor grupuri etnice, au determinat manifestarea unor procese de interferență culturală, care și-au pus amprenta și asupra portului tradițional din zona Prahovei. Prin intermediul demersului nostru, ne propunem să evidențiem și să analizăm aceste procese, relevante pentru evoluția portului tradițional din zona Prahovei.

ȘTEFĂNUCĂ, Sebastian, Liceul Tehnologic „Constantin Cantacuzino” din Băicoi, *Aspecte ale organizării non-formale a conviețuirii intra-etnice în Grecia (cu o scurtă comparație cu situația din România și cea din Turcia)*

În înțelesul său obișnuit, conceptul de „conviețuire” presupune existența unor grupuri cu o diferență semnificativă și suficient de mare între ele încât să poată constitui sursa unor tensiuni. Conviețuirea inter-etnică este una dintre cele mai familiare fațete ale fenomenului conviețuirii. Conceptul poate avea însă deplină aplicabilitate și intra-etnic. În Grecia, această instanță secundă a conviețuirii poate fi sesizată și din faptul co-existenței a nenumărate asociații culturale. Multe dintre ele sunt ale migranților interni (sau externi, dar intra-etnici) de un fel sau altul, care întemeiază astfel de asociații având titulaturi care trimit la un loc/regiune de origine. Activitatea de bază a acestor asociații este instruirea în dansul și tradițiile corespunzătoare locurilor de origine. Câteva moduri concrete de realizare a conviețuirii intra-etnice în Grecia le vom expune luând în considerare cazul asociației evritice din Kavála, dar și al celorlalte patru asociații evritice existente în alte orașe-reședință (Sérres, Dhráma, Xánthi, Komotini) ale prefecturilor din Regiunea Macedoniei Răsăritene și Traciei. Evriții sunt migranții sau urmașii migranților din prefectura Evrosului – prefectură la granița cu Turcia – în aceste orașe. Comparativ, situația organizării non-formale a conviețuirii intra-etnice (prin existența unui puternic sector ONG de asociații culturale) atât în România, cât și în Turcia, este extrem de slabă. În contra-partidă, în România vorbim de o intensă organizare formală, majoritatea instituțiilor de profil cultural-etnologic fiind înființate și reglementate guvernamental.

ȘTIUCĂ, Narcisa, Universitatea din București, *Pomana care ne unea și covidul care ne-a despărțit (practici rituale postfunerare în cartier)*

Lucrarea se bazează pe observarea practicilor rituale funerare și postfunerare în spațiul urban, realizate prin observare și participare observantă de-a lungul a 3 decenii. Acest demers ne-a permis într-o primă fază evaluarea diversității regionale/zonale și convergența către un model mutual acceptat, iar în anii din urmă, a reconfigurării acestuia într-o situație de criză. Ca metodă

principală de interpretare vom utiliza studiul de caz în accepțiunea holistică teoretizată de Robert Yin și nu doar ca „descriere etnografică”.

TAMAȘ, Gabriel, Universitatea din București, *O netnografie a unei conviețuiri. Receptarea imigranților conform interacțiunilor pe Facebook*

Interacțiunile dintre imigranți și populația autohtonă s-au amplificat în ultimii ani. La acest fenomen a contribuit, printre altele, angajarea de către firme de curierat a persoanelor provenind din țări asiatice. Efectele acestui fenomen social pot fi observate și pe rețele de socializare, atât în comentarii și meme, dar și prin apariția grupurilor cu rol de community-building ale acestui nou grup social. Lucrarea de față propune o observare netnografică a interacțiunilor dintre aceste două grupuri sociale.

TIȚĂ-NICOLESCU, Ion, Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești, *Tradiție precreștină și dogmă ortodoxă în arhitectura vernaculară și cultă din nordul Argeșului*

La casele ridicate pe temeie sau timeie de lemn sau piatră, numărul de trepte avea o anumită însemnătate religioasă, existând o legătură directă între simbolismul scării și al prispei. Meșterii populari arătau o deosebită atenție prispei pentru că, asemenea celor de la biserici, avea rol de curățire spirituală și reprezenta locul de trecere dintre spațiul profan de afară și interiorul sacru al casei. Partea centrală era susținută de doi stâlpi care formau o arcadă trilobată, ce făcea trimitere către Sfânta Treime, în cazul în care era ridicată din cărămidă. La prispele de lemn se urmărea același model, dar era nevoie de meșteri foarte pricepuți să realizeze un asemenea arc prin îmbinarea pieselor. La aceasta, funcționalitatea era primordială (piatra sau cărămidă conferea o rezistență mult mai mare) prin dispunerea stâlpilor de așa manieră încât să creeze cea mai bună susținere pentru partea frontală a casei sau, după caz, a acoperișului. La unele

gospodării stâlpilor erau ciopliți, dăltuiți sau sculptați pe modelul celor funerari ori cu diferite simboluri, mai elaborată era funia răsucită, care sugera ideea de ascensiune spre cer, model ce trimitea tot către elementele de tip funerar. Decorurile puteau fi și în registre, putând exista mai multe modele pe același stâlp de susținere a pridvorului. Acestea se regăseau și pe ancadramentul ferestrelor sau pe grinda superioară a casei (frunțar), erau geometrice (cercuri, pătrate, rozete, linii), florale, zoomorfe realizate prin traforare sau modelarea stucaturii.

TUCĂ, Petronela-Luminița, Centrul Județean de Cultură și Arte Argeș/Asociația Culturală „Arhetipuri: Datini, Muzică, Rost”, *Cântecele vocale din repertoriul funebru – Cântecul bradului, Cântecul zorilor și bocetul – particularități ale interpretării*

Moartea a fost întotdeauna „privită” cu teamă sau cu resemnare, fiind unul dintre evenimentele cele mai însemnate, marea călătorie pentru care omul se pregătește întreaga viață. Despărțirea de cel decedat provoacă durere, atât pentru familie, cât și pentru colectivitate. În ceea ce privește structura repertoriului vocal, fiecare zonă și chiar fiecare sat are propriile obiceiuri în etapa obligatorie de împlânzire a morții. Întâlnim fie cântece rituale (Cântecul bradului, Zorile – practicat de grup de femei), bocete (jelit după mort – individual), fie cântece funebre (verșul – de origine bisericească sau semicultă – precum cântecul de priveghi. Zise individual, în grup, deseori impar, cu decalaje de înălțime sau de intensitate, heterofonic, antifonic, pe alocuri heteroritmice, aceste cântece vocale ceremoniale reprezintă un act social obligatoriu.

ȚEPEȘ STROIA, Eugen, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București, *Ceramica de Horezu între tradiție și cerințele societății actuale*

Așezat în vecinătatea Mănăstirii Hurezi, ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu, satul Olari este locul unde se practică meșteșugul olăritului din cele mai vechi timpuri. De-a lungul timpului, aici

și-au desfășurat activitatea numeroși meșteri olari, dintre care unii au reușit să devină cunoscuți și apreciați până dincolo de hotarele țării. Specializați în trecut doar pe străchini și căni, aceștia și-au diversificat producția treptat prin confecționarea unor forme noi cu carcter utilitar și decorativ, respectând însă filonul tradițional moștenit din generație în generație. Decorul vaselor este realizat, cu ajutorul unor tehnici vechi, precum: stropitul, desenarea cu cornul, tipăritul cu tipare din lemn, incizarea, traforarea și nu în ultimul rând jirăvirea, tehnică specifică acestui centru. Jirăvirea se realizează și astăzi cu cele două unelte străvechi-cornul și gaița. Registrul motivelor decorative utilizate de meșteri, chiar dacă nu este unul foarte variat, adaugă ceramicii o notă aparte de dinamism și echilibru ornamental. Culoarea de fond este albă sau cafeniu închis și mai nou albastră sau verde, iar desenul este realizat cu roșu, verde, cafeniu închis, negru, albastru și galben. Vasele sunt întotdeauna angobate și smaltuite. Olarii dau dovadă de mult gust și de deosebită pricepere tehnică, ținând seama și de faptul că tonurile se transformă din pricina arderii și a smaltului folosit.

ȚIRCOMNICU, Emil, Institutul de Etnografie și Folclor „Constan Brăiloiu” din București, *Frașari – loc identitar al aromânilor din Albania*

În acest an, împreună cu Cătălin Alexa, am realizat o cercetare etnologică în Albania, în regiunile Permet și Kolonja, pentru a realiza un album care să pună în evidență trecutul și prezentul aromânilor în aceste regiuni albaneze. Cercetarea a fost finanțată prin proiect de către Departamentul pentru Români de Pretutindeni. În această prezentare vom arăta rolul satului Frașari în istoria aromânilor și aspecte actuale ale acestei așezări.

VRĂJITORIU, Anca-Maria, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București, Colindatul din comuna Lupșanu în 1960. Un document din fondul de informații al Arhivei IEF

În perioada 29-31 decembrie 1960, în comuna Lupșanu din vechiul raion Lehliu, actualmente județul Călărași, s-a întreprins o campanie de cercetare a obiceiurilor de iarnă. Echipa a fost formată din cercetători de seamă ai Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”: A. Amzulescu, M. Brătulescu, A. Bucșan, G. Sulișteanu, M. Kahane. Dintre aceștia, ultimele două persoane, ambele specialiste în folclor muzical, au întocmit pe 29 ianuarie un document cu informații despre colindat. Este vorba de un interviu realizat cu cinci colindători în care aceștia vorbesc despre obiceiurile și cântecele performate la brezaie, în seara de 24 decembrie, de Anul Nou și despre colinda turtei. Acest document cu numărul I. 24121 se află în fondul de informații a Arhivei IEF. Scopul prezentei comunicări este de a analiza datele acestui material și de a arăta importanța fondului de informații într-o cercetare etnologică.

APARIȚII EDITORIALE:

- Ioan Pop-Curșeu, Ștefana Pop-Curșeu, *Witchcraft in Romania*, Palgrave Macmillan, 2022.
- Pamfil Bilțiu, Maria Bilțiu, „*A fost odată ca niciodată*”. *O sută de basme, povești, legende, snoave și povestiri din județul Maramureș. (Folclor din județul Maramureș, vol. VI)*, Baia Sprie, Editura Cetatea Romei, 2022.
- Pamfil Bilțiu, Maria Bilțiu, *Ornamentica porților din județul Maramureș*, volumele I-II, Baia Sprie, Editura Cetatea Romei, 2022.
- Pamfil Bilțiu, Maria Bilțiu, *O istorie a obiceiurilor tradiționale și a teatrului popular din județul Maramureș în imagini*, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2023.
- Borco Ilin, *Muzeul meu. Politici culturale muzeale – expresii estetice în fotografia antropologică*, Cluj Napoca, Editura Mega, 2023.
- Ion H. Ciubotaru, Silvia Ciubotaru, *Portul popular din Moldova*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2023.
- Alin Croitoru, Alexandru Iorga, *Dezvoltare comunitară în România. Concepte, procese, modele de analiză*, București, Editura Tritonic, 2022.
- Menuț Maximilian, *Poveștile Bistriței*, Ed. Charmides, 2023.
- Ștefan Lucian Mureșanu, *Persuasiune și dorință de comunicare în actul criticii*, București, Editura Etnologică, 2020.
- Ovidiu Papană, *Instrumente tradiționale românești, Studii acustico-muzicale*, vol. I, București, Editura Etnologică, 2022.
- Karla Bianca Roșca, *Ceramica săsească din zona Sibiului în secolele XVIII-XIX*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2023.

Petronela-Luminița Tucă, *Povești de viață și de lăutărie. Muzica de viță veche, tradiție de familie a bătrânilor lăutari din satele Islaz, Băduleasa și Băbiciu*, Argonaut/Mega, 2022.

Emil Țîrcomnicu, Cătălin Alexa, *Lecturi vizuale etnologice la aromânii din Albania. Permet și Kolonja*, București, 2023

Theodora-Eliza Văcărescu, Zoltan Rostas (coord.), *Mărire și decădere. Școala gustiană în context central-est-european după Marele Război*, București, Editura Eikon, 2022.

Centrul European de Studii Culturale Covasna Harghita, colecția „Profesioniștii noștri, 34”, *Ligia Fulga, Despre etnologie, daruire și competență*, Sf. Gheorghe, Editura Eurocarpatica, 2023.

Ioana Ruxandra-Fruntelată, Gabriel-Cătălin Stoian, Emil Țîrcomnicu (coord.), *Caietele ASER nr. 16/2019*, București, Editura Etnologică, 2023.

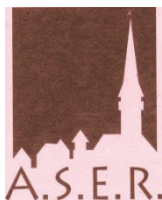
Ioana Ruxandra-Fruntelată, Gabriel-Cătălin Stoian, Emil Țîrcomnicu (coord.), *Caietele ASER nr. 17/2020*, București, Editura Etnologică, 2023.

Ioana Ruxandra-Fruntelată, Gabriel-Cătălin Stoian, Emil Țîrcomnicu (coord.), *Caietele ASER nr. 18/2021*, București, Editura Etnologică, 2023.

Ioana Ruxandra-Fruntelată, Gabriel-Cătălin Stoian, Emil Țîrcomnicu (coord.), *Caietele ASER nr. 19/2022*, București, Editura Etnologică, 2023.

Memoria Ethnologica, nr. 86-87, Editura Ethnologica, Baia Mare, ianuarie-iulie 2023.

Cea de-a XIX-a ediție a Conferinței Naționale Anuale a ASER *Pentru o etnologie a (bunei) conviețuiri(i)* este organizată în intervalul 23-25 noiembrie 2023, cu sprijinul Primăriei Bistrița, al Centrului Cultural Municipal „George Coșbuc” Bistrița și al Asociației Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud. Secțiunea *Folclor muzical / etnomuzicologie / etnocoreologie (I, II, III)* este organizată cu sprijinul Asociației pentru Cultură Bănățeană.

Comitetul științific:

Prof. Dr. Otilia Hedeșan, Universitatea de Vest din Timișoara

Prof. Dr. Delia Suiogan, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare

Prof. Dr. Constantin Bărbulescu, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca

Prof. Dr. Lucian Emil Roșca, Universitatea de Vest din Timișoara / Asociația pentru Cultură Bănățeană

Conf. Dr. Adrian Stoicescu, Universitatea din București

Comitetul de organizare:

C.S. II Dr. Cosmina Timocea-Mocanu, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române, filiala Cluj-Napoca

A.C. Dr. Diana Mihuț, Universitatea de Vest din Timișoara

Drd. Menuț Maximilian, Asociația „Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud” / Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca

Colectivul de redacție al *Caietelor ASER*:

Conf. Dr. Ioana Ruxandra Frunteală, Universitatea din București / Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române

C.S. I Dr. Emil Țircomnicu, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române

Dr. Gabriel Cătălin Stoian, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București

